

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra etologie a zájmových chovů

**Vývoj zastoupení plemen psů využívaných
v zoorehabilitaci za přímé asistence člověka**

Bakalářská práce

Michaela Faktorová

Kynologie

Vedoucí práce Ing. Ivona Svobodová, Ph.D.

© 2021 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Vývoj zastoupení plemen psů využívaných v zoorehabilitaci za přímé asistence člověka" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 3. 5. 2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Ivoně Svobodové, Ph.D. za veškerou pomoc a trpělivost při vedení této práce. Dále bych chtěla poděkovat svému manželovi, který mi byl největší oporou a bezvýhradně mi věřil. A samozřejmě bych také ráda poděkovala svým přátelům a rodině za jejich podporu.

Vývoj zastoupení plemen psů využívaných v zoorehabilitaci za přímé asistence člověka

Souhrn

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem zastoupení plemen psů v zoorehabilitaci za přímé asistence člověka. Zoorehabilitace za přímé asistence člověka (AAI) je zastřešující pojem pro asistenční aktivity se zvířaty, terapii za asistence zvířat, vzdělávání za asistence zvířat a krizovou intervenci za asistence zvířat. Tyto formy terapie pomáhají lidem s různým typem onemocnění, psychickým či tělesným postižením, či seniorům, ale i studentům s různými psychickými problémy. Už samotná přítomnost zvířete působí na lidi uklidňujícím a povzbuzujícím dojmem. Klienti ale mohou díky zvířeti i procvičovat hrubou a jemnou motoriku, rehabilitovat nebo například cvičit mluvení a čtení. AAI se stala během posledních desetiletí velmi rozšířenou, a tak je do ní zapojováno daleko větší množství zvířat, zejména psů. Díky tomu je více plemen psů, která byla do terapie zapojena.

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jak se vyvíjelo zastoupení jednotlivých plemen v AAI. Nejvíce zastoupeným plemenem v období 2000–2020 byl celkově zlatý retrívr. Za něj se řadí labradorský retrívr, kříženci a dále plemena border kolie, flat coated retrívr, bernský salašnický pes, stafordšírský bulteriér a bílý švýcarský ovčák. V období 2000–2010 se nejvíce využívalo zlatých retrívrů, labradorských retrívrů a pak kříženců, zatímco v období 2011–2020 se nejvíce využívalo kříženců, poté labradorských retrívrů a potom zlatých retrívrů. V období 2011–2020 se staly oblíbenějšími plemena border kolie, flat coated retrívr, jorkšírský teriér, stafordšírský bulteriér, šeltie a bílý švýcarský ovčák. Tato plemena jsou dnes celkově oblíbenější, a proto jsou pravděpodobně více zapojována do AAI. V tomto období se již méně zapojuje například německý ovčák a novofundlandský pes.

Dalším cílem bylo stanovit, jaké jsou preference barvy, velikosti a pohlaví psa. Nejčastěji zapojovanými psy do AAI byl pes velkého vzrůstu a světlé barvy. Feny byly z 63 % preferovanější než psi.

Nejvíce zastoupenou skupinou psů dle FCI byla skupina 8 – retrívři, slídiči a vodní psi a dále skupina č. 1 – plemena ovčácká, honácká a pastevecká.

Klíčová slova: asistenční aktivity se zvířaty, plemena psů, terapie se zvířaty, AAI, AAE, AACR

The evolution of representation of dog breeds used in animal-assisted intervention superintended by humans

Summary

This bachelor thesis is dealing with the evolution of representation of dog breeds used in animal-assisted intervention (AAI) superintended by humans. The animal-assisted intervention is a term for an animal-assisted activity, an animal-assisted therapy, an animal-assisted education and an animal-assisted crisis response. These forms of therapy helps people with different type of illnesses, physical or mental disabilities, or seniors, or students with some mental problems. The presence of animal itself makes people feel calm and it encourages them. However, clients can practice their motor skills, rehabilitate or for example exercise speaking and reading skills thanks to the animal. AAI became very popular in last decades, thus there are more animal involving in it, especially dogs. Because of this, there are more dog breeds involved in AAI nowadays.

The main goal of this work was to determine how the dog breeds were represented in AAI. A Golden Retriever was the most represented dog breed in total during the period 2000–2020. Next in order it is a Labrador Retriever, a crossbreed and then a Border Collie, a Flat Coated Retriever, a Bernese Mountain Dog, a Staffordshire Bullterier and a White Swiss Shepherd. Golden Retriever, Labrador Retriever and then the crossbreeds were the most used breeds in AAI in a period 2000–2010, while the crosbreed, the Labrador Retriever and then the Golden Retriever were the most used breeds in AAI in a period 2011–2020. The Border Collie, the Flat Coated Retriever, the Yorkshire Terrier, the Staffordshire Bullterier, a Shetland Sheepdog and the White Swiss Shepherd became more popular breeds in AAI in the period 2011–2020. These dog breeds are nowadays more popular in general, so that it is probably the reason, why are they also more involved in AAI. For example a German Shepherd or Newfoundland Dog were less involved in AAI during this period of time.

Next goal of this work was to classified the dogs by gender, colour and size preferences. Bigger dogs with light coat colour were the most preferred. Female dogs (63 %) were preferred more than male dogs. The most represented group of dogs by FCI was group 8 – Retrievers, flushing dogs and water dogs and the second one was group 1 – Sheepdogs and cattedogs.

Keywords: animal assisted activity, animal assisted therapy, dog breeds, AAI, AAE, AACR

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíl práce.....	2
3	Literární rešerše.....	3
3.1	Úloha psa během zoorehabilitace za přímé asistence člověka.....	4
3.1.1	Asistenční aktivity se zvířaty	4
3.1.2	Terapie za asistence zvířat.....	4
3.1.3	Vzdělávání za asistence zvířat.....	5
3.1.4	Krizová intervence za asistence zvířat	5
3.2	Výběr psa pro AAI	6
3.2.1	Vliv na výběr psa	6
3.2.2	Kritéria výběru	8
3.3	Organizace v ČR zabývající se AAI	11
3.3.1	Helpes o. p. s.....	11
3.3.2	Fakultní nemocnice v Motole	11
3.3.3	Pomocné tlapy o. p. s.....	12
3.3.4	Anitera o. p. s.....	12
3.3.5	Animal therapy	12
3.3.6	Tam, kde zvířata pomáhají z. s.....	13
3.3.7	Cantes Opavsko z. s.	13
3.3.8	Hafík, z. s.....	13
3.3.9	Aura Canis, z. s.	14
3.4	Zahraniční studie zabývající se AAI	14
3.4.1	Zahraniční studie zabývající se AAI do roku 2010.....	15
3.4.2	Zahraniční studie zabývající se AAI od roku 2011.....	15
3.5	Porovnání různorodosti plemen v AAI před deseti lety a dnes	21
3.5.1	Psi zapojení v AAI do roku 2010.....	22
3.5.2	Psi zapojení v AAI od roku 2011.....	23
3.5.3	Rozdělení psů dle místa využití v AAI do roku 2010	24
3.5.4	Rozdělení psů dle místa využití v AAI od roku 2011	25
3.6	Preference dle barvy, pohlaví, velikosti a příslušnosti psa k FCI skupině při AAI.....	27
3.7	Charakteristiky nejzapojovanějších plemen psů do AAI	30
4	Závěr	32
5	Literatura.....	33
6	Seznam použitých zkratk a symbolů.....	42
7	Samostatné přílohy.....	I

1 Úvod

Zoorehabilitace za přímé asistence člověka se v anglickém jazyce překládá jako animal-assisted interventions, tedy AAI. Je to zastřešující pojem pro asistenční aktivity se zvířaty (AAA), terapii za asistence zvířat (AAT), vzdělávání za asistence zvířat (AAE) a krizovou intervenci za asistence zvířat (AACR). Pro tyto činnosti je stěžejní přímá asistence člověka, tedy psů, v případě, že provádíme AAI se psem. Tím se liší od obecné zoorehabilitace, kam patří psi vodící, signální a servisní. Takoví psi jsou vycvičeni a pak předáni k užívání klientovi.

Název zoorehabilitace za přímé asistence člověka se může také měnit dle toho, jaké zvíře je do terapie zapojeno. Při zapojení psa využíváme v České republice pojem „canisterapie“, ve světě se používá „dog therapy“, „canine therapy“ či obecně „pet therapy“ nebo „human-animal interaction“. Často se můžeme setkat se zapojením koní do zoorehabilitace, v tom případě se jedná o hipoterapii či hiporehabilitaci. Při terapii s kočkami se využívá termín felinoterapie. Další zvířata, která se mohou AAI účastnit, jsou například králíci, morčata, křečci, rybičky, hospodářská zvířata, papoušci, plazi či obojživelníci v teráriích nebo třeba i zvířata zoologických zahrad v zookoutcích.

AAI se využívá k pomoci lidem již desítky let pro její pozitivní účinky na lidský organismus. Zvířata mohou pomáhat lidem všech věkových kategorií i trpících jakýmkoli postižením, nemocí či psychickými problémy. Jedná se například o děti s tělesným postižením, děti trpící autismem, osoby s rakovinou, seniory, osoby trpící traumatem, děti či studenty, kteří mají problémy s učením. Zvíře, v našem případě tedy pes, má v první řadě uklidňující funkci. Lidé se v přítomnosti psa cítí uvolněněji, lépe se s nimi spolupracuje, mají lepší náladu, jsou klidnější, dávají si před psem pozor na své chování, jsou více důvěřiví a věnují větší pozornost dané věci. Další funkcí zvířete je funkce motivační, protože jeho přítomnost lidi motivuje k tomu, aby se účastnili a zapojili a aby se více snažili. Mimo to přítomnost zvířete působí jak na psychickou, tak fyzickou stránku člověka. Díky hlazení psa, kartáčování, dávání pamlsků, venčení či házení míčků si klienti procvičují jemnou a hrubou motoriku.

Do zoorehabilitace se tedy nejčastěji zapojuje právě pes, protože je snadno cvičitelný, ovladatelný a u lidí velmi oblíbený. V posledních zhruba 20 letech se AAI velmi rozšířila a rozvinula. Terapie se účastní mnoho psů, od malých po velké, od mladých po staré, od naháčů po dlouhosrsté, od kříženců po čistokrevné. Vzhledem k vzrůstajícímu množství psů zapojených do AAI, roste také množství studií, které se zabývají vlivy a metodikou AAI, testováním psů či welfarem psa při AAI. Je ale nedostatek studií, které by zohledňovaly, jaká plemena psů se do zoorehabilitace za přímé asistence člověka zapojují. Proto se tím zabývá tato práce.

2 Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo vypracovat přehled nejčastěji využívaných plemen psů při asistenčních aktivitách se zvířaty či při terapii se zvířaty za posledních 20 let.

Dílními cíli bylo zjistit, zda se zastoupení využívaných plemen v průběhu historie využívání v zoorehabilitaci mění a jaké jsou pro to důvody. Dále bylo cílem zjistit preference výběru barvy, pohlaví a velikosti psa při různých formách AAI.

3 Literární rešerše

AAI (animal-assisted intervention) je zoorehabilitace za přímé asistence člověka, která zastřešuje několik typů asistenčních aktivit. Patří sem aktivity za asistence zvířat (AAA), terapie za asistence zvířat (AAT), vzdělávání za asistence zvířat (AAE) a asistence zvířat při krizových situacích (AACR). Slouží k podporování pohody člověka, k přínosům pro klienty a zároveň jako pozitivní zkušenost a uplatnění pro psa či jiné zvíře bez použití síly a nátlaku (Winkle et al. 2020). AAI funguje jako komplexní systém, ve kterém není úplně možné předvídat každou reakci zvířete a všechny okolnosti. Proto je možné, že bude odlišně fungovat na různé pacienty nebo se může lišit i vliv na stejnou osobu během času (Menna et al. 2019). Zoorehabilitace za přímé asistence člověka (AAI) se může zúčastnit člověk jakéhokoli věku, pohlaví či zdravotních problémů. Terapeutickým zvířetem může být pes, kočka, kůň, křeček, morče, papoušek, rybičky, ale i jiné zvíře. Nejčastěji to ovšem bývá pes, kočka či kůň. AAI se využívá za účelem pomoci lidem, ať už se jedná o seniory v domovech pro seniory, seniory s kognitivními poruchami, děti s mentálním či tělesným postižením, dlouhodobě nemocné děti nebo dospělé s mentálním či tělesným postižením či dlouhodobě nemocné (Kawamura et al. 2007, Braun et al. 2009, Calcaterra et al. 2015, Corsetti et al. 2019), děti či studenty ve škole (Dicé et al. 2017, Fung 2019, Thelwell 2019, Pendry et al. 2020, Winkle et al. 2020) nebo dokonce pacienty u zubaře (Cruz-Fierro et al. 2019). AAI je pro pacienty podporou a emocionálním spouštěčem, který pomáhá urychlit klinický proces (Menna et al. 2015, Dicé et al. 2017).

Psi, ale i jiná zvířata, pomáhají lidem začlenit se do normálního života, mohou jim pomáhat fyzicky při prohřívání svalů či při procvičování jemné a hrubé motoriky, ale také mají velký vliv na psychiku člověka. Při interakci se psem se lidem zvyšují hladiny oxytocinu a dalších antistresových látek. Oxytocin podporuje sociální interakci, komunikaci, dobrou náladu, duševní a tělesnou relaxaci a zároveň snižuje stresové parametry, jako je krevní tlak, tepová frekvence, projevy agrese či hladiny kortizolu, což je stresový hormon (Odendaal 2000, Yount et al. 2013, Glenk 2017, Mey 2017, Beetz et al. 2019).

U lidí s různými typy demencí a podobných nemocí, které nejsou léčitelné, je úkolem psů především zlepšit kvalitu jejich života (Caprilli & Messeri 2006, Friedmann et al. 2014, Lasa et al. 2015, Glenk 2017, Mey 2017). Podle studie Popa et al. (2016) fungují podobně i aktivity, které mají psí tematiku, jako je například vybarvování či malování psů, sledování psích videí, „společnost“ plyšového psa či robotického. Největší vliv má samozřejmě kontakt s živým psem. Psí terapie dokáže tyto nemocné lidi zaujmout, odvést pozornost od jejich zdravotního stavu, zlepšit náladu, zmírnit depresivní stavy, snížit úzkost a také podporuje soustředění, komunikaci a krátkodobou paměť (King et al. 2011, Pope et al. 2016, Corsetti et al. 2019). Zároveň pomáhá rozvíjet empatii a sociální vztahy (Dicé et al. 2017, Mey 2017). U dětských pacientů funguje AAI jako prostředek k uklidnění dětí s post-traumatickou poruchou, zmírnění nervozity, odvedení pozornosti u bolestivých zákroků nebo naopak zvýšení pozornosti u dětí s vývojovými poruchami (Martin & Farnum 2002, Caprilli & Messeri 2006, Braun et al. 2009, Calcaterra et al. 2015, Mey 2017, Thelwell 2019).

3.1 Úloha psa během zoorehabilitace za přímé asistence člověka

Psi se objevují jako ko-terapeuti v literatuře již desítky let. Jako první publikoval svou zkušenost doktor Boris Levinson ve své knize z roku 1965. Psi jsou součástí volnočasových náštěvních činností nebo pomáhají při vzdělávání, zdravotní péči a lidských službách. Ačkoli je AAI zastřešující pojem, praxe se v prostředí, cílových klientech, aktivitách, rozsahu a četnosti sezení, nároků psovoda a očekávání velmi liší (Winkle et al. 2020).

Klienti, respektive pacienti, se během terapie mohou se psem mazlit, mohou ho hladit, dávat mu pamlsky, kartáčovat ho, dávat mu jednoduché povely jako sedni, pac a podobně (Orlandi et al. 2007, Nahm et al. 2012, Nepps et al. 2014, Vagnoli et al. 2015). Pacienti také mohou jít se psem v doprovodu jeho majitele na procházku, pokud jim to jejich zdravotní stav dovolí. Venku mohou psovi házet míček, klacek či jinou hračku a také ho můžou vést na vodítku (Caprilli & Messeri 2006, Friedmann et al. 2014, Mey 2017, Silva & Osório 2018, Cavalli et al. 2019, Pruskowski et al. 2020). Může se využívat i takzvané polohování se psem, kdy je pes s klientem na lůžku a díky své přítomnosti mu prohřívá svaly. V jiných organizacích, jako například ve Warrior Canine Connection, která poskytuje AACR pro veterány či současně vojáky, to funguje odlišně. Veteráni či vojáci zde v rámci své vlastní terapie sami cvičí terapeutické psy, aby mohli pomáhat dalším vojákům (Yount et al. 2013).

3.1.1 Asistenční aktivity se zvířaty

Během asistenčních aktivit se zvířaty (AAA) funguje pes zejména jako společník, který svému okolí zlepšuje náladu a zmenšuje pocit osamělosti. Funkce psa je tedy rekreační, ale také motivační, protože díky němu se chtějí klienti účastnit daného programu (Glenk 2017, Mey 2017, Clark et al. 2020). Účelem asistenčních aktivit se psem je dosáhnout interakce mezi klientem a psem a tím stimulovat klientovy sociální schopnosti, motivaci a učení. Tím se zlepšuje kvalita jeho života (Lasa et al. 2015). AAA může být vykonávána pomocí dobrovolníků i profesionálů. Společnost psa je důležitá zejména pro důchodce v domovech pro seniory, protože senioři jsou izolovaní od ostatních ať už kvůli zhoršení komunikačních dovedností, nebo pohybových schopností, a tak jsou často osamělí. Především pro lidi s kognitivními poruchami je interakce se zvířaty vítána, protože v tom případě se jedná hlavně o neverbální komunikaci, která je pro ně mnohem jednodušší (Thodberg et al. 2015). Friedmann et al. (2014) uvádí, že přítomnost psa může vést i ke zvýšené fyzické aktivitě v domovech pro seniory.

3.1.2 Terapie za asistence zvířat

Terapie za asistence zvířat je léčebná metoda zahrnující pacienta, zvířecího terapeuta (psa) a psovoda, s cílem dosáhnout konkrétních terapeutických výsledků. Těmito výsledky může být například zlepšení fyzických, sociálních, emocionálních a kognitivních funkcí (Caprilli & Messeri 2006, Braun et al. 2009, King et al. 2011, Friedmann et al. 2014, Mey 2017, Denzer-Weiler & Hreha 2018, Cavalli et al. 2019, Corsetti et al. 2019). Při terapii za asistence zvířat (AAT) se pes přímo využívá v praktických úkolech, které pomáhají pacientům zlepšit výsledky těchto úkolů a také jejich zdravotní stav. AAT probíhá za účasti odborníků v sociální péči, zdravotnictví, psychologii, vzdělávání apod. (Fritz et al. 1995, Kawamura et al. 2007,

King et al. 2011, Glenk et al. 2014, Calcaterra et al. 2015, Charry-Sacnhéz et al. 2018, Pruskowski et al. 2020, Winkle et al. 2020). Jejich účelem je dosáhnout interakce mezi zvířetem a klientem. Tím se stimulují klientovy sociální schopnosti, učení, emoce, motivace, jemná a hrubá motorika a další oblasti, které mají kladný vliv na jeho život (Lasa et al. 2015, Mey 2017, Phung et al. 2017, Corsetti et al. 2019, Pruskowski et al. 2020). Mimo jiné zvyšuje přítomnost psů v terapeutické skupině motivaci klientů, aby se terapie účastnili (Glenk 2017, Mey 2017, Beetz et al. 2019). AAT je tedy v praxi využívána jako terapeutický nástroj, jak pomoci klientovi za využití speciálně cvičeného zvířete, respektive psa (King et al. 2011, Phung et al. 2017). Kromě terapeutického účinku také zlepšuje náladu a atmosféru, dělá lidem společnost a je zdrojem zábavy (Thodberg et al. 2015, Thelwell 2019). Díky její oblíbenosti a zvyšujícímu se zájmu o terapii za asistence zvířat ji využívá stále více nemocnic, psychiatrických oddělení, domovů pro seniory a rehabilitačních center (Crowley-Robinson & Blaskhaw 1998, Nepps et al. 2014, Mongillo et al. 2015, Denzer-Weiler & Hreha 2018, de Carvalho et al. 2020).

3.1.3 Vzdělávání za asistence zvířat

Vzdělávání za asistence zvířat neboli AAE, pomáhá zlepšovat kognitivní funkce, zvládání a rozpoznávání emocí a může také zvyšovat sebevědomí. To také dětem umožňuje snadněji se orientovat a nastavit si správné cíle, kterých snadněji dosáhnou. Zároveň zmírňuje u dětí stres, deprese, pocity úzkosti a osamělosti spojené s pocity selhání ve škole (Dicé et al. 2017, Fung 2019, Thelwell 2019). AAE je také vhodné pro děti s emocionální nebo behaviorální poruchou (Dicé et al. 2017). V posledních letech se rozvinul program pomáhající dětem naučit se číst za přítomnosti psa. Dítě čte nahlas přímo psovi, který jen tiše sedí, nekomentuje ani nesoudí čtecí schopnosti dítěte. Díky tomu má dítě pocit bezpečného prostředí, ve kterém se nemusí stydět číst nahlas. Pro dítě je tak čtení méně stresující a pravděpodobně si ho i více užívá. Zároveň přítomnost psa při výuce pomáhá dětem, které nemají moc dobrý vztah k zvířatům, si tento vztah zlepšit, případně se přestat bát zvířat (Fung 2019).

3.1.4 Krizová intervence za asistence zvířat

Jako pomocníci mohou psi pomáhat lidem, kteří zažili trauma, na třech úrovních, a to jako asistenční pes konkrétnímu jedinci, jako součást psychoterapie nebo právě jako AACR. Asistenční pes pomáhá člověku i při běžných situacích, které u něj mohou vyvolat vzpomínky na trauma. AACR je asistence zvířat po traumatické situaci. Je to činnost, která je prakticky velmi podobná AAT. Psi jsou trénováni, většinou jsou přítomni u pacienta bezprostředně po traumatické události zároveň s odborníky na posttraumatické stresové poruchy. Bylo dokázáno, že díky přítomnosti psů se snižuje pacientova úzkost a stres. Psi na ně také působí jako útěcha a emocionální podpora. Psi mohou pomáhat lidem po dopravních nehodách, teroristických útocích, přírodních katastrofách, střelení ve školách či na jiných veřejných místech, nebo po osobních traumatech, jako je smrt blízkých, znásilnění, přepadení, domácí násilí a také mohou pomoci vojákům a válečným veteránům (Yount et al. 2013, Lass-Hennemann et al. 2018). U některých lidí je větší pravděpodobnost, že zažijí trauma. Patří mezi ně kromě vojáků třeba policie, záchranáři, hasiči, ale také uprchlíci či lidé, kteří žijí tam, kde se válčí (Beetz et al. 2019). Psi dokážou kromě zmírnění stresu také snížit deprese, hladinu kortizolu, pocity bolesti, zlepšit kvalitu spánku a snížit pocit osamělosti. Jejich láskyplné pohledy, němý soucit a

bezmezná důvěra zvyšuje u lidí hladiny oxytocinu a dalších antistresových látek v těle. Díky tomu jsou pak lidé uvolněnější, důvěřivější, více komunikují a kvůli přítomnosti psa se také více ovládají a zároveň je jeho přítomnost motivuje k podílení se na terapii. To všechno je pro člověka, který trpí posttraumatickou stresovou poruchou, velmi důležité (Yount et al. 2013, Beetz et al. 2019).

3.2 Výběr psa pro AAI

Nejčastěji využívaným zvířetem pro zoorehabilitaci je bezpochyby pes, zejména pro to, že dokáže tak dobře porozumět neverbální komunikaci lidí (Menna et al. 2019, Clark et al. 2020). Velká oblíbenost psů v terapeutickém prostředí souvisí s jejich dostupností, cvičitelností a také schopností předvídat jejich chování (Mongillo et al. 2015, Glenk 2017). Při slově canisterapeutický pes napadne hned zřejmě většinu lidí zlatý retrívr nebo labradorský retrívr. Dnes už se ale na canisterapii podílí více lidí i jejich psů a tím pádem je daleko více plemen, která se k tomu využívají.

Zoorehabilitace za přímé asistence člověka se účastní různá plemena psů. Tato variabilita je dána výběrem psa, ať už ho pořizujeme přímo pro canisterapii nebo už psa máme jako domácího mazlíčka a canisterapie je pouze vedlejším využitím. Ovšem ne každý pes se dá pro takovou práci s lidmi využít. Vhodný pes musí být zvolen už proto, aby mohl správně vykonávat terapii (Mongillo et al. 2015, Winkle et al. 2020). Podle Meyové (2017) dokáže vhodně vybraný pes například u dětí s diagnostikovaným autismem snížit tep, zmírnit bolesti hlavy, zvýšit sociální interakce a zlepšit sociální vazby s rodinou a okolím.

Správný výběr psa pro zoorehabilitaci je velmi důležitý nejen z pohledu klienta, ale také z pohledu psa. Pes, který se pro tuto práci hodí, si ji bude více užívat a bude ho naplňovat. Spokojený pes pak bude vyvolávat spokojenost i u jeho klientů. Pes, který by při této práci trpěl a pouze ji toleroval, by zdaleka nedělal klientům takovou radost (Mongillo et al. 2015, Glenk 2017, Winkle et al. 2020).

3.2.1 Vliv na výběr psa

Velký vliv na výběr konkrétního psa má oblast, kde bude pes působit. Záleží totiž, jestli bude pracovat s tělesně postiženými, mentálně postiženými, s dětmi, dospělými nebo se seniory. Dalšími možnostmi, kde může pes pomoci je například škola, kde pomáhá studentům vyrovnat se se stresem, nemocnice, kde může pomáhat například i na jednotce intenzivní péče či na oddělení popálenin, aby se pacienti vyrovnali s traumatem. Stejně tak může být pes nápomocný u vojáků či válečných veteránů, nebo účastníků vážnějších dopravních nehod. Vliv terapie je stejný jak na pacienty, kteří jsou trvale na lůžku, tak na ambulantní pacienty (Pruskowski et al. 2020). Každá kategorie je specifická a žádá si také specifické vlastnosti psa (Winkle et al. 2020). Od toho se potom odvíjí různorodost plemen psů, kteří jsou v canisterapii využíváni.

Například ve studii Dicé et al. (2017) vybrali pro vzdělávání dětí za asistence zvířat na základní škole fenku bostonského teriéra nejen kvůli její něžné a mírné povaze, ale i kvůli jejímu vzhledu. Brachycefalické psy považují totiž lidé a zejména děti za atraktivní a roztomilé. Kawamura et al. (2007) ve své studii upřednostnili psy plemen pappilon, miniaturní jezevčík a jorkšírský teriér kvůli jejich malé velikosti. Thelwell (2019) ve své studii do AAI zapojil zlatého

retrívra, kvůli jeho oblíbenosti mezi lidmi a přátelskému chování. Oproti tomu Martin & Farnum (2002) vybrali do své studie clumberšpaněla, novofundlandského psa a křížence border kolie kvůli různému zastoupení velikostí a barev psů. Marx et al. (2010) zase vybrali dva malé knírače a standardního pudla nejen kvůli jejich dobrému vychování, ale také proto, že jsou hypoalergenní. Bono et al. (2015) zvolil pro svůj výzkum zlatého retrívra, dvě border kolie a výmarského ohaře kvůli jejich klidnému chování, přátelskosti k cizím lidem a jemným dispozicím.

Na různorodost plemen v canisterapii má velký vliv člověk tím, která plemena preferuje. Dříve si lidé vybírali psa dle jeho funkce, dnes jim záleží spíše na vzhledu. Výběr psa velmi ovlivňuje současná móda, kultura a samozřejmě média. Jsou lidé, kteří si vybírají plemena jako je mops, čivava, francouzský buldoček a třeba welsh corgi cardigan nebo pembroke proto, že jsou roztomilí, a protože se často objevují v reklamách a na sociálních sítích. Někteří velmi aktivně založení lidé si zase mohou vybírat psa tak, aby zvládal jejich akční životní styl. Takoví lidé si nejspíše nebudou vybírat brachycefalická plemena, která zátěž nezvládají kvůli zhoršenému dýchání. Zároveň s tím, jak u široké veřejnosti opět stoupl zájem o agility a poslušnost psa, stoupl také zájem o některé hlavní představitele takovýchto dovedností, jako jsou třeba kolie či australský ovčák a australská kelpie. Vzhledem k urbanizaci je také možné, že lidé, kteří bydlí v menších domech či bytech, si pořizují malá plemena, která nepotřebují tolik prostoru a vychází dobře s lidmi. Ve studii Wilson et al. (2018) zjišťovali, jaké jsou trendy v psích plemenech od roku 1926 do roku 2005 podle toho, jaká plemena byla registrována v American Kennel Club (AKC). Mezi 10 nejoblíbenějších plemen od roku 2000 do roku 2005 patřil labradorský retrívr, zlatý retrívr, pudl, čivava, německý ovčák, německý boxer, bígl, jorkšírský teriér, shih-tzu a jezevčík. Dle registrací psů u AKC v letech 2013–2019 byla u široké veřejnosti nejoblíbenější plemena labradorský retrívr, německý ovčák, zlatý retrívr, francouzský buldoček, buldok, pudl a bígl (American Kennel Club 2019). Ve Velké Británii patří mezi nejoblíbenější plemena zlatý retrívr, labradorský retrívr, kavalír king charles španěl, border kolie, stafordšírský bulteriér, anglický špringršpaněl, německý boxer, jorkšírský teriér, jack russell teriér, west highland white teriér, rotvajler a německý ovčák (Mellanby et al. 2013).

Vhodnost konkrétního plemene ale nezaručuje, že bude specifický jedinec pro práci v AAI vhodný. Jsou plemena, která mohou být vhodnější pro terapii než jiná, ovšem i mezi méně vhodnými plemeny můžeme najít vhodné jedince a stejně tak u vhodnějších plemen se mohou objevit nevhodní jedinci. Zejména záleží na tom, aby spolu canisterapeut a jeho pes tvořili dobrý tým. Velmi důležitý je i následný výcvik psa (Mongillo et al. 2015, Winkle et al. 2020). Psi, kteří jsou dobře vycvičení a již mají zkušenosti s AAI, nejeví po ukončení sezení žádné negativní známky (Corsetti et al. 2019), a dokonce můžou být i více v klidu a spokojení (Clark et al. 2020).

Při výběru psa je tedy nutné, aby se pes hodil nejen na práci, ale i ke svému psovodovi. Pokud bude vybrán nevhodný jedinec, je pravděpodobné, že bude vystaven stresu, úzkosti a neporozumění, které by vedlo k jeho nezájmu o zapojení se do aktivit, problematickému chování, zdravotním potížím a celkové nepohodě psa. Správný pes se tedy musí hodit ke svému psovodovi, ke konkrétním terapeutickým činnostem, do určitého prostředí a ke konkrétním cílovým klientům. Když si psovod pořizuje psa, se kterým chce pracovat v zoorehabilitaci, měl by zvážit, jaké plemeno nebo charakteristiky psa se hodí k němu samotnému a v jaké instituci chce zoorehabilitaci provádět. Vlastnosti ideálního psa pro AAI se mění dle toho, čeho s nimi

chce člověk dosáhnout. Představte si psa, který nemá rád cizí lidi, který nevydrží být dlouho na jednom místě nebo který nechce být hlazen několik hodin v kuse. Když je pak takový pes nucen být součástí terapie například u psychologa, kdy musí několik hodin vydržet u klienta a neustále být hlazen, je jasné, že nebude šťastný. Naopak si představte stejného psa, který bude zapojen do fyzioterapie či rehabilitace, klienti mu budou neustále házet míček nebo s ním budou dělat agility a podobně. Takový pes bude velmi spokojený. Proto je důležité vědět jak charakteristiky psa, tak charakteristiky klientů a samotné terapie. Před pořízením psa pro AAI by měl psovod také zvážit, jak chce být se psem aktivní, jaké aktivity chce dělat, jak chce psa vycvičit, jakou by měl mít pes osobnost, aby se k psovodovi hodil. Když má tyto priority nastavené, je snazší vybrat psa, který mu bude vyhovovat a bude s ním spokojený (Winkle et al. 2020).

Součástí výběracího procesu by mělo tedy být zvážení terapeutického prostředí, cílových klientů, typu terapie, specifických aktivit, formy interakcí mezi psem a klienty. Zároveň by měl psovod vědět, že žádný pes není výborný nebo velmi vhodný za všech situací. Podle charakteristiky vybraného typu AAI se může následovně rozhodnout, jestli potřebuje psa, který se hodí k dětem, nebo psa, který je jemný a trpělivý a hodí se k seniorům a podobně. Před začátkem práce v AAI je proto nutné vědět, jaké jsou charakteristiky klientů (věková kategorie, postižení, nemoc, schopnost chůze), jaké jsou charakteristiky prostředí (malé nebo velké místnosti, venkovní prostor, nemocniční prostředí), jaké podněty mohou psa rozptylovat (vizuální, olfaktorické, taktilní, sluchové), jak bude pes součástí sezení (na vodítku, volně, přirozené chování nebo naučené triky, pouze přítomen nebo součástí aktivit) a jaká budou konkrétní sezení (jak dlouho, jak často, skupinová, individuální, s více psovody apod.). Následně by se měl jak psovod, tak jeho pes, připravit na práci v konkrétním odvětví a pes by měl být vycvičen k poslušnosti, stejně tak jako připraven na různé situace. K hodnocení týmu a případné certifikaci, by mělo dojít před tím, než začnou v AAI pracovat a také by bylo vhodné takové testování během pár let opakovat (Mongillo et al. 2015, Glenk 2017). Člověk by měl mít na paměti, že pes stárne rychleji než my a je na něj tudíž kladen větší tlak, postupně již nezvládne to, co dříve a také se u něj může změnit to, co má a nemá rád (Winkle et al. 2020).

Canisterapeutický tým na AAI navštěvuje veřejná místa jako nemocnice, domovy pro seniory a podobná zařízení, ve kterých nemají kontrolu nad prostředím ani klienty. Dnes už existuje celá řada organizací zabývajících se zoorehabilitací za přímé asistence člověka. Některé organizace nabízí možnost získat certifikát. Většina organizací už dnes má sepsané doporučení, pravidla, průvodce nebo alespoň minimální požadavky pro psa zapojeného v AAT. Shodují se zejména v tom, že je třeba chránit bezpečí a welfare psa a zároveň bezpečí klientů, se kterými pracují. Proto nestačí, když odborníci pracující v AAT mají kvalifikaci pro práci s určitým typem klientů, ale musí mít též znalosti o psovi, o jeho neverbální komunikaci, jeho chování a o rizicích, které může způsobit (Mongillo et al. 2015, Glenk 2017, Winkle et al. 2020).

3.2.2 Kritéria výběru

Výběr správného psa pro asistenční aktivity se zvířaty záleží na mnoha kritériích. Při výběrání musíme zvážit, zda má být pes velký nebo malý, dospělý nebo štěně, pes či fena, s průkazem původu nebo bez, jak má celkově vypadat a jaké by měl mít vlastnosti. Například ve studii Crowley-Robinson & Blaskhaw (1998) bylo zjištěno, že personál domova pro seniory

preferuje psy střední velikosti s krátkou srstí, kteří mají mírnou povahu. Starší dospělý pes, který má zkušenosti, vykazuje menší známky stresu a odvádí tak lepší práci (King et al. 2011). Už při výběru konkrétního jedince, například mezi štěňaty, bychom měli rozpoznat a brát v úvahu odlišné vlastnosti a schopnosti jedince. Je rozdíl, zda si člověk vybere největšího a nejvíce dominantního samce, či průměrnou, a ne tolik průbojnou fenku (Menna et al. 2019).

Stěžejními kritérii výběru jsou povaha a exteriér psa. Základem je, aby byl pes zdravý, aby neprojevoval chování, které by ohrožovalo klienty, jako třeba skákání, kousání a aby rád komunikoval s cizími lidmi (Mongillo et al. 2015). Obecně by měl pes být vyrovnané povahy, nebojácný, přizpůsobivý, flexibilní, mírumilovný, neagresivní, motivovaný k této práci, vhodně vycvičený, ochotný účastnit se sezení, měl by vhodně reagovat na nečekané události a měl by mít správný vztah se svým psovodem. Psovod musí být zkušený a mít svého psa pod kontrolou, případně předvídat jeho reakce a předcházet nebezpečným situacím (Ng et al. 2014, Glenk 2017, Mongillo et al. 2015, Winkle et al. 2020). Proto by pes měl být trpělivý, přátelský k lidem, zvyklý na hlazení od cizích lidí, klidný, vyrovnaný, nesmí být agresivní ani bázlivý (Helppes 2020). Psovod také musí svého psa dobře znát i v domácím prostředí, aby na něm mohl poznat známky stresu a včas terapii ukončit (Ng et al. 2014, Glenk 2017, Palestrini et al. 2017, Corsetti et al. 2019). Pes může být z útulku, ovšem je lepší, když známe jeho minulost, abychom věděli, jak reaguje na různé podněty. U takového psa mohlo být v minulosti trauma, které by mohlo být znovu vyvoláno nečekanými situacemi, jako je například náhlý hluk nebo napřažení klienta. Pes by měl mít v každé situaci možnost odejít a také by měl mít v místnosti místo na odpočinek, které by bylo vzdálenější od lidí i jejich aktivit (Winkle et al. 2020).

U psa může být vyvoláván stres tím, že dochází k interakci s cizími lidmi v neznámém prostředí. Aby všechno zvládal, měl by pro to mít určité předpoklady. Očekává se, že pes zůstane klidný a vyrovnaný i navzdory různým podnětům, jako je kolečkové křeslo, berle, člověk s holí, náhlý hluk, bílé pláště apod. Psa může vyvést z rovnováhy i vysoká teplota v místnosti, neznámý pach nebo i různý povrch podlahy jako jsou parkety, lino nebo třeba schody (Mongillo et al. 2015, Glenk 2017, Clark et al. 2020). Také musí být pes odolný vůči prudkým pohybům, objímání, drbání na hlavě, zadření postroje, tahání za vodítko a rozptylování (Glenk 2017, Winkle et al. 2020). Pes, který projevuje při AAI známky stresu, úzkosti, strachu, agresivity či se úmyslně vyhýbá lidem, by neměl být dále do AAI zapojován (Mongillo et al. 2015).

Corsetti et al. (2019) uvádí, že aby mohl pes provádět AAI, musí projít posouzením sestávajícím ze zdravotní kontroly, dovedností a vloh. Mezi schopnosti psa řadí přátelskost k lidem, setrvání v klidu na jednom místě, být mezi skupinou cizích lidí, reagovat na základní povely (sedni, lehni, ke mně) a také musí pes zůstat klidný i navzdory rozdílným podnětům. Vlohy jsou zjišťovány na základě simulací různých situací. Například pes musí zůstat v klidu, i když s ním manipuluje cizí osoba, když ho hladí rozrušená osoba s vysokým tónem hlasu, když ho najednou někdo bouchne, když je objímán nebo třeba když ho hladí více cizích osob najednou. Podobným posouzením neboli zkouškou na předpoklady pro AAI museli projít například i psi ve studii Cruz-Fierro et al. (2019). Publikace Loo et al. (2015) či Glenk (2017) rovněž zahrnovala psi se speciálním výcvikem a testem temperamentu. King et al. (2011) také uvádí, že AAI se může účastnit pes jakéhokoli plemene, velikosti, věku a pohlaví, pokud projde testem na temperament a zkouškou z chování, ve které projeví předpoklady již zmíněné výše. Hodnocení psa, jestli má zájem podílet se na AAI, jestli ho to baví, je prováděno denně

psovodem, ale mělo by být prováděno také objektivně organizací alespoň jednou za rok. Takové testování by mělo být ve zhruba stejném prostředí a se stejnými charakteristikami klientů, se kterými pes pracuje. Zároveň by měl být pes testován, pokud bude s psovodem měnit prostředí a cílové klienty, u kterých terapii dosud prováděli (Winkle et al. 2020). Beetz et al. (2019) ve svém výzkumu uvádí, že psi zapojení do terapie vojáků s posttraumatickou stresovou poruchou prošli nejen vojenským výcvikem, ale zároveň museli být testováni na jejich vhodnost pro AAI. Vybraní psi museli být řádně socializováni, být velmi přátelští k lidem, důvěřiví, zvědaví, klidní a museli mít pevné nervy i v nečekaných situacích. Pes nesměl reagovat za žádné situace agresivně, nesmělo mu vadit hlazení ani doteky od cizích lidí. Minimální věk psa byl 15 měsíců. Pokud projekt dále pokračuje, probíhá každý rok přetestování vybraných psů.

Při výběru psa je tedy kladen velký důraz jak na jeho povahu a temperament, tak na jeho exteriér. Ač se může zdát, že exteriér není zdaleka tak důležitý, jako povaha a temperament, opak je pravdou. Exteriér je souhrn všech znaků tělesné stavby zvířete. Kromě plemenné příslušnosti, pohlaví a věku, odráží i způsob ošetřování, výživy, fyzické aktivity zvířete a také jeho zdravotní stav. Proto je i vzhled psa velmi důležitý. Klienti ocení psa, který působí zdravě, čistě a spokojeně, na rozdíl od takového, který je neupravený, slintá, působí na klienty děsivě nebo má například oči podlité krví. Psodod musí okamžitě reagovat a přizpůsobit podmínky psovi, když vyjadřuje známky nepohodlí nebo stresu. Pokud ignorujeme tyto známky nepohody psa, nejenom, že to může být nebezpečné jak pro psa, tak klienta, ale zároveň to klientům může vysílat špatnou zprávu, že když zanedbáváme psa, nebudeme se dostatečně věnovat ani jim (Winkle et al. 2020). Mezi důležité znaky zevnějšku zvířat patří mimo jiné pokryv těla, zbarvení, kohoutková výška a váha, tedy celková velikost a stavba těla. Barva srsti může mít vliv i na povahové vlastnosti psa. Lofgren et al. (2014) uvádí, že čokoládově zbarvení labradorští retrívři jsou hůře cvičitelní, ale také projevují menší strach z neznámých lidí, objektů a náhlých hluků než černí a žlutí labradorští retrívři. Separáční úzkost a agresivita vůči majiteli se častěji objevuje u žlutých labradorů než u čokoládových a nejméně se objevuje u černých labradorských retrívrů.

Kohoutková výška se měří, když pes v klidu stojí na rovném povrchu, od základny kolmo k nejvyššímu místu kohoutku. Rozlišujeme plemena malá, střední a velká. Malá plemena, jako například jezevčík, maltézský psík, jorkšírský teriér, malý knírač, toy pudl či čivava, bývají vůči cizím psům, ale i vůči cizím lidem více agresivní než větší psi (Duffy et al. 2008, Serpell & Duffy 2014, Tonoike et al. 2016). Tato malá plemena, stejně jako i bigl či shih-tzu, častěji trpí separáční úzkostí a mají prokazatelně větší strach z cizích lidí, psů, neznámých předmětů a náhlého hluku. Pravděpodobně proto také více vyhledávají kontakt s majitelem a vynucují si jeho pozornost. Zároveň ale spolu s kokršpaněly patří mezi psy, kteří jsou častěji agresivní vůči vlastnímu majiteli. Oproti tomu velcí psi, jako jsou zlatí retrívři, labradorští retrívři, dobrmani, němečtí ovčáci, mastifové, australští ovčáci, němečtí boxeři či německé dogy, patří mezi psí plemena, která jsou vůči svým majitelům agresivní výjimečně (Serpell & Duffy 2014).

Také nás může v rámci exteriéru zajímat typ skusu, konstituce a celková kondice. Rozeznáváme různé typy konstituce, například jemnou, pevnou, slabou či hrubou. Konstituce je v širším slova smyslu projev zdraví jedince, který vyjadřuje jeho životní energii a projevuje se určitou reaktivností na vlivy vnějšího prostředí. Je podmíněna morfologickou a anatomickou stavbou těla, je tedy podmíněna geneticky. Kondicí se myslí současný výživný stav zvířete. Dá se tedy ovlivnit výživou či ošetřováním. Rozlišujeme kondici chovnou, výstavní, žirnou,

hladovou, dostihovou a pracovní (Staněk 2009). Pes s žírnou ani hladovou kondicí není vhodný pro zapojení do canisterapie, protože takový pes je buďto obézní či podvyživený.

3.3 Organizace v ČR zabývající se AAI

3.3.1 Helpes o. p. s.

Helpes je nezisková organizace, která pomáhá lidem s různými typy postižení pomocí speciálně cvičených psů. Mimo jiné se zabývá testováním a certifikací canisterapeutických týmů. Zkoušek se může účastnit pouze zdravý pes s platným očkovaním. Probíhají v reálných prostorách za účasti tělesně postižených, lékařů a terapeutů. Platnost certifikátu a průkazu canisterapeutického týmu je maximálně 2 roky (Helpes 2020).

Aktivních canisterapeutických týmů z Helpes je k datu 1. 1. 2020 pouze 18. Z těchto 18 týmů tvoří 7 border kolie, 3 flat coated retrívr, 2 zlatý retrívr, 2 bílý švýcarský ovčák a po jednom výmarský ohař, australský ovčák, novofundlandský pes a anglický setr.

Následující canisterapeutické týmy již k 1. 1. 2020 ukončily nebo pozastavily svou činnost. Celkem to bylo 175 fen a 104 psů. Zkoušku z canisterapie v období do roku 2010 složilo nejvíce zástupců plemen zlatý retrívr (63), labradorský retrívr (40), kříženci (20), border kolie (15), německý ovčák (12), bernský salašnický pes (8), rotvajler (6), flat coated retrívr, bígl a novofundlandský pes (5), stafordšírský bulteriér, toy pudl a bílý švýcarský ovčák (4). Po třech zástupcích složili zkoušku anglický špringršpaněl, chodský pes, australský honácký pes, německý boxer a rhodéský ridgeback. Se dvěma psy složila zkoušku plemena kavalír king charles španěl, bruselský grifonek, bobtail, kolie, velký knírač, anglický bulteriér, americký stafordšírský teriér, bostonský teriér, hovawart, šeltie, americký kokršpaněl, francouzský buldoček, bearded kolie, čínský chocholatý pes a belgický ovčák. Po jednom zástupci složili zkoušku irský setr, jorkšírský teriér, doberman, dalmatin, pudl, silky teriér, argentinská doga, chesapeake bay retrívr, střední knírač, šiperka, greyhound, aljašský malamut, shih-tzu, bišonek, briard, border teriér, skotský teriér, německá doga, maďarský ohař, výmarský ohař, auvergneský ohař, samojed, mastif a welsh corgi pembroke.

V období od roku 2011 do roku 2018 nejčastěji složila zkoušku plemena zlatý retrívr (16), border kolie (13), labradorský retrívr (8), flat coated retrívr a bílý švýcarský ovčák (6), kříženci (5), stafordšírský bulteriér a šeltie (4), rhodéský ridgeback a australský honácký pes (3). Po dvou zástupcích složil zkoušku novofundlandský pes, anglický špringršpaněl, jack russell teriér a kolie. S jedním zástupcem složil zkoušku kavalír king charles španěl, německý ovčák, rotvajler, čínský chocholatý pes, parson russell teriér, anglický kokršpaněl, foxteriér, bearded kolie, polský ovčák nížinný, irský setr a holandský ovčák (Helpes 2020).

3.3.2 Fakultní nemocnice v Motole

Ve FN Motol funguje již od roku 1999 dobrovolnické centrum, jehož součástí je i canisterapie u dětských pacientů a seniorů v Centru následné péče. Pro dobrovolnickou canisterapii ve Fakultní nemocnici v Motole není potřeba žádných speciálních zkoušek, pouze metodik a koordinátor dobrovolnického centra posoudí vhodnost psa na základě jeho testování, poté spolu dobrovolník a pes projdou školením a závěrečnou zkouškou. První psy přivedla do zdravotnického zařízení Karolína Eckschlagerová před 12 lety.

Na webových stránkách dobrovolnického centra je zveřejněno několik canisterapeutických týmů, které pravidelně do nemocnice dochází nebo docházely dříve. Na pomoci dětem a seniorům se zde podílí 4 kříženci, 3 trpasličí pudlové, 3 border kolie, 2 rhodéští ridgebackové, jeden stafordšírský bulteriér, francouzský buldoček, labradorský retrívr, samojed, parson russell teriér, anglický kokršpaněl, bígl a landseer (Dobrovolnické centrum Motol 2015).

3.3.3 Pomocné tlapky o. p. s.

Organizace Pomocné tlapky pomáhá tělesně a mentálně postiženým lidem získat a vycvičit asistenční a vodící psy. Také se věnuje výcviku canisterapeutických psů. Společnost vznikla v roce 2001.

Z canisterapeutických psů byl nastálo v roce 2012 předán bílý labradorský retrívr, v roce 2013 fena zlatého retrívra, v roce 2015 bílá fena a pes labradorského retrívra, v roce 2016 bílý labradorský retrívr a o rok později černý labradorský retrívr (Pomocné tlapky o. p. s. 2020).

3.3.4 Anitera o. p. s.

Organizace Anitera o. p. s. poskytuje animoterapeutické služby a také možnost vzdělání v oblasti animoterapie. Lidé se svými psy zde mohou projít kurzem a zkouškou, za kterou dostanou certifikát v oblasti canisterapie. Organizace vznikla v roce 2008.

Jejich webové stránky vznikly o rok později, ty ale bohužel nejsou aktualizované, proto jsou zde uvedeny pouze canisterapeutické týmy s platností certifikátu maximálně do roku 2013 a jen ty, u kterých bylo uvedeno plemeno psa. Je zde uvedeno 7 smetanových fen labradorského retrívra a dále 2 černé feny labradorského retrívra. V počtu 5 psů mají certifikaci kříženci, z toho jsou všichni psi. Dalším nejvíce zastoupeným plemenem je zde bernský salašnický pes, všechny 3 jsou feny. Zlatí retrívři jsou zde 2, v tomto případě jsou obě feny. Se stejným počtem jsou zde dvě feny foxteriéra hladkosrstého. Všechna ostatní plemena jsou pouze po jednom psím zástupci. Patří mezi ně černá fena stafordšírského bulteriéra, černá fena středního knírače, žíhaný pes amerického pitbulteriéra, fena rotvajlera, černobílá fena border kolie, černý pes trpasličího pinče, bílá fena amerického buldoka, černá fena flat-coated retrívra a plavá fena tosa-inu (Anitera o. p. s. 2009).

3.3.5 Animal therapy

Spolek Animal therapy vznikl v roce 2014. Nabízejí služby v oblasti zoorehabilitace, canisterapeutické semináře, přednášky, přípravy na zkoušky a také pořádají vlastní zkoušky z canisterapie.

Tým spolku Animal therapy se skládá z 8 flat coated retrívrů, 6 zlatých retrívrů, 2 border kolií, 2 labradorských retrívrů, jorkšírského teriéra, německého ovčáka, stafordšírského bulteriéra, lapinkoiry a francouzského buldočka.

V roce 2014 zde složili canisterapeutické zkoušky 4 jorkšírstí teriéři, 2 flat-coated retrívři, 2 labradorští retrívři, 2 zlatí retrívři, 2 border kolie a irský setr. V roce 2015 zkoušku složili 2 flat coated retrívři a 2 jorkšírstí teriéři. O rok později se zkoušky úspěšně zúčastnil labradorský retrívr, flat coated retrívr, zlatý retrívr a jorkšírský teriér. V roce 2017 splnilo zkoušku 5 labradorských retrívrů, 3 zlatí retrívři, 2 flat coated retrívři, border kolie, leonberger a kříženec.

O rok později úspěšně absolvovalo 6 border kolií, 5 labradorských retrívřů, 4 kříženci, 4 flat coated retrívři, 2 zlatí retrívři, 2 jorkšírští teriéři, 2 stafordšírští bulteriéři, 2 australští ovčáci, 2 američtí bezsrstí teriéři a jeden leonberger. V roce 2019 složilo zkoušku 6 zlatých retrívřů, 4 flat-coated retrívři, 4 rhodésští rhidgebackové, 3 stafordšírští bulteriéři, 2 jorkšírští teriéři, 2 border kolie, 2 australští ovčáci, 2 francouzští buldočci, 2 bílý švýcarští ovčáci, labradorský retrívř, kříženec, lapinkoira, slovenský čuvač, brabantík, německý ovčák, sheltie, kavalír king charles španěl, německý boxer a malý knírač (Animal therapy 2020).

3.3.6 Tam, kde zvířata pomáhají z. s.

Ve spolku Tam, kde zvířata pomáhají, působí canisterapeutický tým a zároveň pořádají semináře a kurzy pro veřejnost. Na konci kurzu obdrží účastníci certifikát o absolvování.

Tým spolku Tam, kde zvířata pomáhají, se v současné době skládá z 9 border kolií, 5 kříženců, 3 biglů, 3 border teriérů, 2 parson russell teriérů, 2 mopsů, 2 českých fousků, zlatého retrívra, flat coated retrívra, australského ovčáka, papillona, nova scotia duck tolling retrívra, německého krátkosrstého ohaře, argentinské dogy, bernského salašnického psa, maďarského krátkosrstého ohaře a belgického ovčáka (Tam, kde zvířata pomáhají z. s. 2020).

3.3.7 Cantes Opavsko z. s.

Cantes Opavsko je pobočný spolek občanského sdružení Cantes, který provozuje terapii se psy jako sociální rehabilitaci.

Do canisterapeutického týmu Cantes Opavsko z. s. patřili do roku 2017 dva kříženci, border kolie, bernský salašnický pes, peruánský naháč a anglický kokršpaněl. Aktuálně do týmu stále patří wels corgi cardigan, kříženec, od roku 2015 šeltie, od roku 2016 kříženec, zlatý retrívř, bernský salašnický pes, peruánský naháč. V roce 2017 se do týmu přidal kříženec a jorkšírský teriér, v následujícím roce se přidala šeltie, jack russell teriér a border kolie. Od roku 2019 patří do týmu český fousek a od roku 2020 také kříženec, bílý švýcarský ovčák a šeltie. Všichni v týmu museli složit canisterapeutické zkoušky (Cantes Opavsko z. s. 2020).

3.3.8 Hafík, z. s.

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík vzniklo v roce 2001 v Třeboni a od roku 2008 je akreditovaným dobrovolnickým centrem. Zabývá se výukou trenérů pro výcvik terapeutických psů, výcvikem canisterapeutických týmů a zejména praktikují odbornou canisterapii a také felinoterapii. Je také jedinou organizací v České republice, která je členem European Society for Animal Assisted Therapy.

Ve sdružení Hafík je 80 aktivních dobrovolníků se psem, kteří splnili zkoušku. Od roku 2009 sem patří černá fena stafordšírského bulteriéra a fena zlatého retrívra. V roce 2012 splnila zkoušku fena brabantika, černá fena stafordšírského bulteriéra, žíhaná fena křížence a hnědá fena flat-coated retrívra. O rok později se k nim připojila černá a černohnědá fena křížence, pes a fena zlatého retrívra, border teriér, landseer a fena německého vlčího špice. V dalším roce zkoušku splnila fena zlatého retrívra, černá fena flat-coated retrívra, bílý čínský chocholatý pes, bílý kavalír king charles španěl, žíhaná fena německého boxera, bílý labradorský retrívř a jorkšírský teriér. V roce 2015 se k nim přidala černá fena stafordšírského bulteriéra, tmavá fena křížence, fena zlatého retrívra, černý flat-coated retrívř a bílá fena labradorského retrívra. Od

roku 2016 sem patří český fousek, hnědá fena a pes stafordšírského bulteriéra, černý stafordšírský bulteriér, bílá fena stafordšírského bulteriéra, tmavý pes a světlá fena kříženci, fena zlatého retrívra, černý flat-coated retrívř, bílá fena a pes labradorský retrívř, bílohnědá fena anglického bulteriéra, bíločerná fena bretaňského ohaře, fena chodského psa, leonberger a bílá fena papillona. O rok později se k sdružení připojil brabantík, pes a dvě feny zlatého retrívra, černý flat coated retrívř, landseer, bíločerná fena a pes border kolie, fena leonbergera, bílý švýcarský ovčák, hnědý německý ovčák a hnědá fena australského ovčáka. V roce 2018 splnila zkoušku černá fena a hnědý pes stafordšírský bulteriér, zlatý retrívř, černý pes a fena flat coated retrívra, černý čínský chocholatý pes, tmavá fena kavalíra king charles španěla, bílá fena s černými znaky border kolie, bílá fena mini bulteriéra, bílá fena foxteriéra, pes a fena bernského salašnického psa, plavá fena irského vlkodava, fena wels corgi pembroke a plavá fena barzoje. V dalším roce se ke sdružení připojil žiháný stafordšírský bulteriér, pes a fena zlatého retrívra, hnědý německý boxer, 3 bílé feny labradorského retrívra, černá fena a bíločerný pes border kolie, leonberger, pyrenejský horský pes, hnědý welšspringršpaněl a plavý briard.

Nejvíce je tedy mezi aktivními dobrovolníky zastoupeno plemeno zlatý retrívř se 12 psy, pak následuje stafordšírský bulteriér s 10 psy. O třetí místo se dělí plemeno flat coated retrívř a labradorský retrívř se 7 psy. Dále jsou zde zastoupeni se 6 psy kříženci, s 5 psy border kolie a se 3 psy leonberger. Ostatní plemena jsou zde zastoupena jen 2 nebo jedním psem (Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík z. s. 2020).

3.3.9 Aura Canis, z. s.

Organizace Aura Canis, z. s. vznikla v roce 2006. Jejím účelem je především praktikování odborné zoorehabilitace a také vzdělávání a informování veřejnosti, včetně pořádání zkoušek z canisterapie. Časem se také začali věnovat felinoterapii, a tak pořádají terapeutické zkoušky i pro kočky.

V týmu organizace Aura Canis, z. s. je nejvíce zastoupeno plemeno bernský salašnický pes s 8 fenami, dále plemeno labradorský retrívř se 4 fenami a jedním psem, 4 feny zlatého retrívra, 3 feny a jeden pes rhodéského ridgebacka a 3 feny křížence. Potom je zde zastoupeno plemeno border kolie s 2 fenami, fena a pes australský ovčák, 2 feny erdelteriéra, 2 feny papillona, 2 feny peruánského naháče a fena a pes irish soft coated wheaten teriér. Po jednom zástupci plemene sem patří velký knírač, fena havanského psíka, fena královského pudla, fena entlenbuchského salašnického psa, fena čivavy a fena hovawarta. Celkem se na tomto týmu tedy podílí 37 fen a pouze 5 psů (Aura Canis 2020).

3.4 Zahraniční studie zabývající se AAI

Ve vědeckých publikacích přibývá těch, které se věnují vlivu terapie za účasti zvířat, asistenčních aktivit se zvířaty a podobně. Většina z těchto studií je ovšem zaměřená jen na účinek terapie na pacienty a blíže nespecifikuje zvířecího terapeuta. Proto jsou zde popsány pouze ty, ve kterých byl terapeutický tým přiblížen. Dále jsou přehledněji seřazeni v Příloze I.

3.4.1 Zahraniční studie zabývající se AAI do roku 2010

Martin & Farnum (2002) publikovali studii, ve které zkoumali AAT u dětí s poruchami autistického spektra. Studie využila 3 různé psy vycvičené stejnou organizací k AAT. Jednalo se o clumber španěla, novofundlandského psa a křížence border kolie. Tito psi byli vybráni schválně, aby bylo různé zastoupení barev a velikosti psa.

Ve studii Caprilli & Messeri (2006) hodnotili AAA na dětském oddělení nemocnice. Asistenčních aktivit se účastnily 3 feny labradorského retrívra a jeden kříženec. Psi byli vycvičeni k AAA.

Ve studii Orlandi et al. (2007) se jedná o působení terapie za asistence zvířat na pacienty onkologie podstupující chemoterapii. Studie byla provedena od listopadu 2005 do dubna 2006. Podílel se na ní pes border kolie a fena sheltie. Psi byli trénováni specialistou na psí chování.

Studie Kawamura et al. (2007) pojednává o dlouhodobém vlivu asistenčních aktivit se zvířaty u starších pacientů s demencí v domově pro seniory. Jednalo se o malé psy, 2 z nich byli papilloni, jeden byl trpasličí jezevčík a poslední byl jorkšírský teriér.

Sellers (2008) ve své studii využila jako psího terapeuta labradorského retrívra. V publikaci se jedná o vývoji AAI pro seniory s demencí v dlouhodobé péči.

Johnson et al. (2008) se ve své studii věnuje pacientům s diagnostikovanou rakovinou ve věku 39 až 77 let, a zkoumá, jaký vliv má AAT na únavu, náladu a pocit soudržnosti pacientů. V této studii byly používány dva terapeutičtí psi, a to dlouhosrstý jezevčík a whippet.

Při zjišťování působení terapie za pomoci zvířete na dětském oddělení byl zvířecím terapeutem anglický špringršpaněl (Braun et al. 2009).

Pacienti se schizofrenií ve studii Villalta-Gil et al. (2009) se mohli těšit ze společnosti feny labradorského retrívra. Ta byla speciálně trénovaná jako terapeutický pes. Cílem této studie bylo posoudit vliv začlenění terapeutického psa do léčby schizofrenním pacientům.

Ve studii Marinelli et al. (2009) se zabývali welfarem psů, kteří provádí AAI ve specializovaném centru v Itálii. Psi byli monitorováni po dobu tří let. Během této doby zde bylo 18 psů, z nich bylo 10 fen a 8 psů. Nejvíce zastoupené plemeno bylo labradorský retrívr se 7 psy. Se 3 psy zde byli zastoupeni kříženci a také zlatý retrívr, s 2 psy kokršpaněl. Pouze po jendom zástupci tu byli velký knírač, bretaňský ohař a curly coated retrívr.

Moretti et al. (2010) se ve své studii zabývá terapií za asistence psů u seniorů s mentální poruchou, mezi které především patřila demence, deprese a psychóza. Psi byli na testech temperamentu a také byli profesionálně cvičeni a trénováni na asistenční aktivity a terapie. Studie se účastnili 3 zlatí retrívři a 1 trpasličí pinč.

Studie Marx et al. (2010) zkoumá, zda na pacienty s demencí rozdílně působí podněty s různou psí tematikou. Rozdílnými podněty s psí tematikou bylo video se štěnětem, omalovánky se psy, plyšový pes, robotický pes a 3 živí psi různých velikostí. Malým psem byl pětikilový malý knírač, středně velkým psem byl 11 kilový malý knírač a za velkého psa považovali 20 kilového standardního pudla. Tito tři psi byli vybráni díky jejich dobrému vychování a také díky tomu, že jsou hypoalergenní.

3.4.2 Zahraniční studie zabývající se AAI od roku 2011

Ve studii Nahm et al. (2012) se jedná o účinky terapeutických psů na pacienty oddělení pohotovosti. Psovodi a jejich psi byli oceněni certifikátem organizace Therapy Dogs

International a také byli certifikováni nemocničním programem Pet Therapy Program. Programu se zúčastnil bernský salašnický pes a fena křížence labradorského retrívra.

Studie Marcuse et al. (2012) pojednává o vlivu AAT na pacienty na ambulantním příjmu. Jako ko-terapeut byl využit pes irish sof-coated wheaten teriér, který vážil 18 kg. Pes i s psovodem prošli zkouškou, ze které získali certifikát a zároveň měli již 4 roky praxi v asistenčních aktivitách.

Stejného psa jako v předchozí studii využil Marcus et al. (2013) i v jiné studii. Ta se zabývala dopadem AAT na ambulantní pacienty s fibromyalgií.

Yount et al. (2013) se ve své studii zabývá úlohou AAI v souvislosti s posttraumatickou stresovou poruchou u vojáků. V tomto případě byla ke studii využita fena zlatého retrívra.

Ve studii Vrbanac et al. (2013) bylo zkoumáno, jak terapie za asistence zvířat může pomoci v domově pro seniory s pocitem osamělosti klientů. Do programu byli zapojeni 4 psi – dva zlatí retrívři, německý boxer a střední knírač.

Studie o vlivu AAT na seniory s demencí se účastnilo 65 klientů ze dvou různých domovů pro seniory. Během této studie byli terapeutickými psy dvě border kolie – jeden pes a jedna fena. Oba byli speciálně vycvičeni jako terapeutičtí psi a měli vysokou úroveň poslušnosti (Majic et al. 2013).

Ve studii Glenk et al. (2013) zjišťovali, jak se mění hladiny kortizolu ve slinách psů během asistenčních aktivit a jak se asistenční aktivity projevují na welfaru psa. Experimentu se účastnilo 21 psů, z toho bylo 14 fen a 7 psů. Vážili od 1,5 do 35 kg. 13 psů z těchto 21 byli kříženci. Majitelé se svými psy museli projít školením a zkouškou s požadovaným hodnocením, aby mohli získat certifikát AAI. Glenk et al. (2013) uvádí, že ostatní psi patřili k plemenům flat coated retrívr, labradorský retrívr, zlatý retrívr, australský ovčák, čivava a puli.

V jiné studii Glenk et al. (2014) opět zkoumali hladinu kortizolu ve slinách psů a také jejich chování během AAI u dospělých osob na oddělení péče o duševní zdraví. Studie se zúčastnilo 5 psů ve věku od 3 do 9 let, s váhou od 20 do 35 kg. Mezi nimi byl jeden pes, ostatní 4 byly feny. Čtyři z těchto psů byli kříženci a jeden byl labradorský retrívr. Každý z těchto psů měl certifikát AAI a dva roky praxe v asistenčních aktivitách.

Barstad (2014) v rámci své diplomové práce zkoumal a popsal vliv AAI na psy při práci se staršími lidmi s demencí. Studie se účastnilo 13 psů, z toho pět v rámci terapie za účasti zvířat a 8 v rámci asistenčních aktivit se zvířaty. AAA se účastnili 2 kříženci, fena křížence, 2 feny plemene dlouhosrstá kolie, flat coated retrívr, pomeranian a fena plemene sheltie. AAT se účastnil pudl, fena pudla, 2 nova scotia duck tolling retrívři a fena rotvajlera. Většina z nich neměla žádné zkušenosti s AAI, kromě pudla a rotvajlera, kteří měli 2,5 roku praxi při terpaii a ve škole.

Úkolem studie Nordgren & Engstrom (2014) bylo zhodnotit efekt přítomnosti psa na behaviorální a psychologické projevy demence. Zúčastnili se jí 2 flat-coated retrívři, německý boxer a zlatý retrívr.

Publikace Lass-Henneman et al. (2014) zkoumala, zda v přítomnosti psa klesá hladina stresu. Společnost dělal studentkám cvičený terapeutický pes. Byl to flat-coated retrívr, labradorský retrívr, hovawart a cane corso.

Nepps et al. (2014) publikoval studii, která se zabývá vlivem asistečních aktivit se zvířaty na psychickou a fyzickou stránku. Studie se účastnilo 218 pacientů ležících na oddělení duševního zdraví v komunitní nemocnici. Terapeutickým psem byla fena border kolie.

Seniorům s mírnou kognitivní poruchou se také věnuje studie Friedmann et al. (2014). Smyslem této studie bylo zlepšit fyzickou, psychickou a emoční úroveň pacientů pomocí interakce s živým psem. Tím byl welsh corgi cardigan. Pes měl již zkušenosti z návštěv domovů pro seniory.

Studie White et al. (2015) pojednává o AAT jako podpora pro ženy trpící rakovinou prsu. Jako terapeutický pes zde fungovala fena křížence pudla a labradorského retrívra, která měla 3,5 roku praxi a také měla certifikát AAT.

Cílem výzkumu Mongillo et al. (2015) bylo sjednotit hodnocení psa pro AAI a vytvořit protokol pro výběr vhodného psa pro AAI. Do této studie bylo zapojeno celkem 60 psů, 19 z nich byli samci, 41 bylo fen. 21 psů byli kříženci. Nejvíce zastoupeným plemenem zde byl labradorský retrívř s 12 psy. Dále zde bylo 6 zlatých retrívřů, 4 kokršpanělé, 3 američtí stafordštířtí teriéři, 2 boloňští psíci, 2 bernští salašníčtí psi a 2 sibiřští huskyové. Po jednom psu bylo zastoupeno plemeno border kolie, německý ovčák, belgický ovčák, west highland white teriér, flat coated retrívř, jezevčík, lupo italiano a argentinská doga.

Studie Thodberg et al. (2015) pojednává o terapeutickém efektu psích návštěv v domově pro seniory. Jednalo se celkem o 4 psy, kteří neměli speciální výcvik pro tento úkol. Tři z nich byli schváleni dánskou organizací TrygFonden Visitor Dogs, která jim udělila certifikáty pro AAA. Projektu se účastnil zlatý retrívř, fena a pes labradorského retrívra a kříženec labradorského retrívra a sibiřského huskyho.

Calcaterra et al. (2015) ve své studii o vlivu AAT na děti po operaci uvádí, že jako psí terapeut byl využíván zlatý retrívř.

Vagnoli et al. (2015) studovali, zda může přítomnost psa během odběru krve zmírnit bolest a hladinu stresu u dítěte. Přítomnost psa zde byla zvolena jako klíčová role z důvodu rozptýlení dítěte před, během i po odběru krve. Studie se zúčastnila jedna fena labradorského retrívra a 3 malí kříženci.

Ve studii Bono et al. (2015) byl využit jako terapeutický pes zlatý retrívř, dvě feny border kolie a fena výmarského ohaře. Studie pojednává o efektu AAT na vývoj mírné kognitivní poruchy u lidí. Tito psi byli vybráni veterinární komisí kvůli jejich klidnému chování, přátelskosti k cizím lidem a jemným dispozicím. Všichni patří ke skupině zvířat vybraných Evropským institutem psychologie k interakci s postiženými lidmi. Byli vychováni tak, aby se mohli věnovat zoorehabilitaci a také byli speciálně vycvičeni.

Další studie, která se věnuje vývoji vlivu AAT seniorů s Alzheimerovou chorobou je navíc založená na protokolu Terapie zaměřená na realitu. Studie se jako terapeutický pes zúčastnila fena labradorského retrívra. Fena prošla vzdělávacím program určeným ke zvířecí terapii a splňovala všechna kritéria nemocnice ohledně zdraví, temperamentu a kontrolovatelnosti (Menna et al. 2015).

Terapii za asistence zvířat se také věnuje pilotní studie Loo et al. (2015), která se konala v Singapuru. Byli vybráni dva pacienti ve věku 40 a 46 let, kteří měli fyzické i mentální postižení. Psi, kteří byli zapojeni do programu, museli projít testem temperamentu a byli vycvičeni pomocí stejné organizace, která se věnuje výcviku terapeutických psů. Psi, kteří se účastnili terapie byli 2 zlatí retrívři, bílý švýcarský ovčák, kavalír king charles španěl, šeltie a chow-chow.

Vlivu AAA na oddělení onkologie se také věnuje studie Yom (2016). Studie se účastnila pouze jedna pacientka s diagnostikovanou rakovinou, které bylo 54 let. Asistenčních aktivit s touto pacientkou se účastnila fenka bišonka.

Phung et al. (2017) publikoval studii, která se zabývá terapií za asistence zvířat u dospělých pacientů na lůžkovém oddělení. V této studii jsou účastníky terapie 2 psi, a to labradorský retrívr a velký cockapoo – účelový kříženec kokršpaněla a pudla.

Cílem studie Mongillo et al. (2017) bylo porovnat, jak různí psi věnují pozornost svým majitelům. Ve studii bylo zkoumáno celkem 96 psů, kteří byli po 32 rozděleni do skupin psi–mazlíčci, psi – agility a psi – AAI. Do skupiny AAI psů patřilo 10 kříženců, 7 labradorských retrívrů, 4 zlatí retrívři, 3 border kolie, 2 bernští salašníčtí psi, boloňský psík, jezevčík, argentinská doga, anglický kokršpaněl, anglický špringršpaněl a stafordšírský bulteriér. Z celkového počtu AAI psů bylo 19 samic a 13 samců.

Ve studii, kde zjišťovali úroveň stresu působícího na psa při AAT u dětí po chirurgickém zákroku ve věku 3–17 let, byla jako terapeutický pes využita fena plemene zlatý retrívr (Palestrini et al. 2017). Pes i jeho psovod byli řádně připraveni na interakci s dětmi.

Dicé et al. (2017) publikovali studii, ve které zjišťovali, jak mohou zvířata pomoci dětem během vzdělávání snižovat stres a zvládat své emoce. Třídu navštěvovala fena bostonského teriéra, která prošla výcvikem na AAI.

Výzkum Meyové (2017) se zabýval terapií za asistence zvířat pro děti s diagnostikovanou poruchou autistického spektra. Sezení se účastnil zlatý retrívr, maltézský psík, mops a toy pudl.

Border kolie, labradorský retrívr, dlouhosrstá kolie a goldendoodle byli zapojeni do studie Lass-Hennemann et al. (2018), ve které se zabývali účinkem AACR. Psi byli vycvičeni v centru zabývajícím se terapií.

Studie Denzer-Weiler & Hreha (2018) se zabývá spojením fyzioterapie a terapie za asistence zvířete v rámci rehabilitace. V tomto případě byl terapeutickým zvířetem labradorský retrívr. Pes byl speciálně vycvičen určitou organizací. Pes byl nápomocný jako opora během cvičení a také jako cíl, kterého měla pacientka dosáhnout během některých úkolů. Při dosažení tohoto cíle ho mohla hladit, kartáčovat nebo mu dávat pamlsky.

Ve své studii Petranek et al. (2018) zkoumali vliv přítomnosti psa a umělce na pacienty s nádorem mozku. Psem byla fena kavalíra king charles španěla.

Studie McCullough et al. (2018) pojednává o fyziologickém a behaviorálním vlivu AAI na psy během návštěv dětské onkologie. Psi tedy navštěvovali pacienty s diagnostikovanou rakovinou ve věku od 3 do 17 let. Studie se zúčastnilo celkem 26 psů, z nich 15 bylo fen. Účastnilo se zde 5 zlatých retrívrů, 4 kříženci zlatých nebo labradorských retrívrů a 4 labradorští retrívři. Zbytek doplňovali trpasličí pudlové, novofundlandští psi a po jednom kříženec border kolie, jezevčík a irish soft coated wheaten teriér. Všichni měli minimálně půl roku praxe jako terapeutičtí psi.

Smyslem studie o vlivu AAT na psychologickou a psychosociální stránku onkologických pacientů bylo navrhnout bezpečnostní protokol o provádění terapie a také zhodnotit její vliv na děti, které se léčí s rakovinou. V této studii se účastnil labradorský a zlatý retrívr. Zvířata musela být poslušná a mít spolu s psovodem zkušenost v asistenčních aktivitách (Silva & Osório 2018).

Studie Cruz-Fierro et al. (2019) pojednává o zmírnění strachu z dentální prohlídky pomocí terapeutických psů. Studie se účastnilo 12 dospělých pacientů, kteří při návštěvě zubaře

pociťovali strach či úzkost. Během návštěvy u zubaře je doprovázel jeden ze čtyř terapeutických psů. Psi byli kastrováni a byli doporučeni certifikovaným trenérem psů. Byla zde pouze jedna fena. Jednalo se o anglického ovčáckého psa, border kolii, labradorského retrívra a knírače.

Cavalli et al. (2019) publikovali studii, ve které zkoumají rozdíl v chování mezi psy, kteří jsou využíváni v zoorehabilitaci a psy, kteří jsou pouze jako domácí mazlíčci. Celkem se studie zúčastnilo 13 psů pracujících jako terapeutičtí psi. Z nich bylo 9 fen a 4 psi. Byli zde 3 kříženci, 2 zlatí retrívři, 2 toy pudlové a po jednom zástupci plemena labradorský retrívř, maltézský psík, border kolie, bílý švýcarský ovčák, jack russell teriér a labradoodle.

Ortmeyer & Robey (2019) publikovali studii, ve které si starší veteráni vyzkoušeli psa společníka. Dva z nich si vybrali kastrované křížence bull plemen, jeden si vybral fenu amerického eskymáckého psa a poslední veterán si vybral fenu jorkšírského teriéra.

Osmiletého labradorského retrívra využili jako terapeutického psa u mladistvých ve věku 12–17 let, kteří měli psychické problémy a užívali návykové látky. Pes i jeho majitel získali certifikát jako terapeutický tým a pes také prošel testem chování (Trujillo et al. 2019).

Perez et al. (2019) publikovali studii o snižování úzkosti během vyšetření na magnetické rezonanci na pediatrii díky AAT. Společnost dělala dětem hnědá fena labradorského retrívra, která měla již 3 roky zkušenosti jako certifikovaný terapeutický pes, z toho jeden rok na pediatrii.

V své studii se Clark et al. (2019) zabývá welfarem psů během AAA a také zkoumá, zda četnost návštěv ovlivňuje hladinu kortizolu psů. Mezi zúčastněnými psy byl bišonek, kříženec, fena standardního pudla a fena shih-poo – tedy kříženec pudla a shih-tzu.

Studie Muela et al. (2019) pojednává o začlenění programu AAI do terapie pro děti, které zažily domácí násilí založené na pohlaví, kterého se dopustil jejich otec nebo partner jejich matky. Celkem byli součástí studie 4 psi, 3 z nich byli labradorští retrívři a jeden byl zlatý retrívř.

Ve studii Corsetti et al. (2019) se pojednává o vyhodnocování stresu u psů během provádění zoorehabilitace. Pro studii bylo vybráno 9 psů z organizace, která se zabývá začleněním psů do sociální sféry. Psi pracovali během AAI s mentálně či fyzicky postiženými lidmi. Z těchto devíti psů bylo 7 zlatých retrívřů, z toho se jednalo o 5 fen a 2 psy. Dále se studie účastnil kříženec zlatého a labradorského retrívra a fena křížence.

Dvouletá fena zlatého retrívra pomáhala studentům zvládat stres, úzkost a zlepšovat náladu na univerzitě v Anglii. Toto plemeno bylo vybráno kvůli své oblíbenosti a přátelskému chování. Fena byla cvičena pouze doma svým majitelem (Thelwell 2019).

Vojákům s posttraumatickou stresovou poruchou v Německu pomáhá 18 vojenských psů v rámci AAI. Jedná se o plemena labradorský retrívř a belgický ovčák malinois. Psi prošli vojenským výcvikem a také testováním na vhodnost pro AAI (Beetz et al. 2019).

Wijker et al. (2019 a) publikovali studii o vlivu terapie za asistence zvířat na dospělé pacienty s poruchou autistického spektra ve věku 18 až 60 let. Psy poskytla holandská organizace, která se věnuje výcviku terapeutických a asistenčních psů. Celkem se studie účastnilo 13 psů. Z toho byli 4 kříženci labradorského retrívra, 3 kříženci zlatého retrívra, 2 labradorští retrívři, 2 pudlové, jeden zlatý retrívř a jeden německý drátosrstý ohař. Všichni psi byli vycvičeni a testováni na práci s lidmi.

V jiné studii Wijker et al. (2019 b) zkoumá vývoj AAT a také proveditelnost a relevantnost AAT u dospělých osob s poruchou autistického spektra. Programu se účastnili psi

trénování na zoorehabilitaci holandskou organizací. Byli to 4 kříženci labradorského retrívra, 3 kříženci zlatého retrívra, 2 pudlové, 2 labradorští retrívři, jeden zlatý retrívř a německý drátosrstý ohař.

Studie Nilsson et al. (2019) shrnuje výsledky a reakce dětí na přítomnost psa na dětské chirurgii. Terapie za asistence zvířat probíhala za přítomnosti feny labradorského retrívra. Fena byla trénovaná a měla certifikát pro práci s dětmi ve zdravotnictví.

Ve své studii Fung (2019) zkoumal, zda čtení dětí nahlas před psem může zlepšit jejich vystupování a zmírnit jejich nervozitu během čtení. Terapeutickým psem byla fena toy pudla. Jak fena, tak její psovod byli členové a byli certifikováni organizací, která se věnuje AAT.

Rodrigo-Claverol et al. (2019) publikovali studii, ve které zkoumali, zda AAT zlepšuje vnímání bolesti u pacientů v důchodovém věku s chronickou bolestí kloubů, kteří užívají více medikamentů. Ve studii využili zlatého retrívra a 2 feny kavalíra king charles španěla. Všichni psi patřili a byli trénováni organizací, která se věnuje AAI.

Hlavním cílem studie Menna et al. (2019) bylo vyhodnotit změnu hladin oxytocinu a serotoninu u pacientů s dialýzou po absolvování asistenčních aktivit se zvířaty. Terapeutickým psem byl labradorský retrívř, který byl testovaný na temperament a chování.

Clark et al. (2020) publikovali studii, která se zaměřuje na fyziologický stav psa během a po vykonání asistenčních aktivit. Studie se účastnilo celkem 19 psů. Všichni psi byli cvičeni některou z organizací na AAA/AAT a všichni byli vykastrování. Studie se účastnilo 5 zlatých retrívřů, z nichž byly 4 feny. Dále zde byli 3 kříženci, ze kterých jen jedna byla fena. Dalšími zastoupenými psy byla fena a pes labradorského retrívra, dvě feny australského ovčáka, dva korthalsovy grifoni, fena standardního pudla, fena kokršpaněla. Také zde byli využiti účeloví kříženci jako fena goldendoodla, chug – kříženec čivavy a mopse a cock-a-chon – kříženec kokršpaněla a bišonka.

Studie de Carvalho et al. (2020) se věnovala welfare psů v rámci AAI v Portugalsku. Zúčastnilo se jí 19 psů, 16 z toho byly feny a 3 byli psi. Šest z těchto psů byli kříženci, z nich 5 bylo fen. Nejvíce zastoupeni zde byli zlatí retrívři s 5 fenami, dále bylo nejvíce zastoupeno plemeno labradorský retrívř se 3 fenami a jedním psem. Pak zde po jednom zástupci plemene byla fena bretaňského ohaře, fena kavalíra king charles španěla, novofundlandský pes a fena belgického ovčáka.

Rodrigo-Claverol et al. (2020) ve své studii zkoumá, zda má AAT vliv na zlepšení komunikačních a pohybových schopností u pacientů s kognitivními poruchami. K terapii byl využit německý ovčák, který splnil test poslušnosti a měl již nějakou praxi v AAI.

Stetina et al. (2020) ve své studii zjišťovali, jak se odlišují požadavky na terapii za asistence zvířat u ženských a mužských vězňů v Rakousku. Terapeutickým psem byla černá fena labradorského retrívra, která byla trénována a testována německou organizací působící v zoorehabilitaci.

Smyslem studie Pendry et al. (2020) bylo vyhodnotit vliv AAI a stresu na schopnost učit se u vysokoškolských studentů. Čtyřtýdenní studie se účastnilo 27 psů, z toho bylo 16 psů a 11 fen. Z toho bylo 15 psů a 8 fen kastrováných. Nejvíce zastoupené plemeno bylo labradorský retrívř s 10 psy, kříženci se 6 psy a zlatý retrívř se 3 psy. Studie bohužel neuvádí plemena u zbylých 8 psů.

Pruskowski et al. (2020) publikovali studii o asistenčních aktivitách se zvířaty a terapii za účasti zvířat v Centru popálenin v Texasu. Psi, kteří se chtěli do programu zapojit, museli

projít canisterapeutickou zkouškou, za kterou obdrželi certifikát. Z počátku se programu účastnil pyrenejský horský pes, šeltie a kolie. Po pár měsících se do programu zapojili také 2 zlatí retrívři, 2 šeltie, labradoodle, trpasličí pudl a kolie.

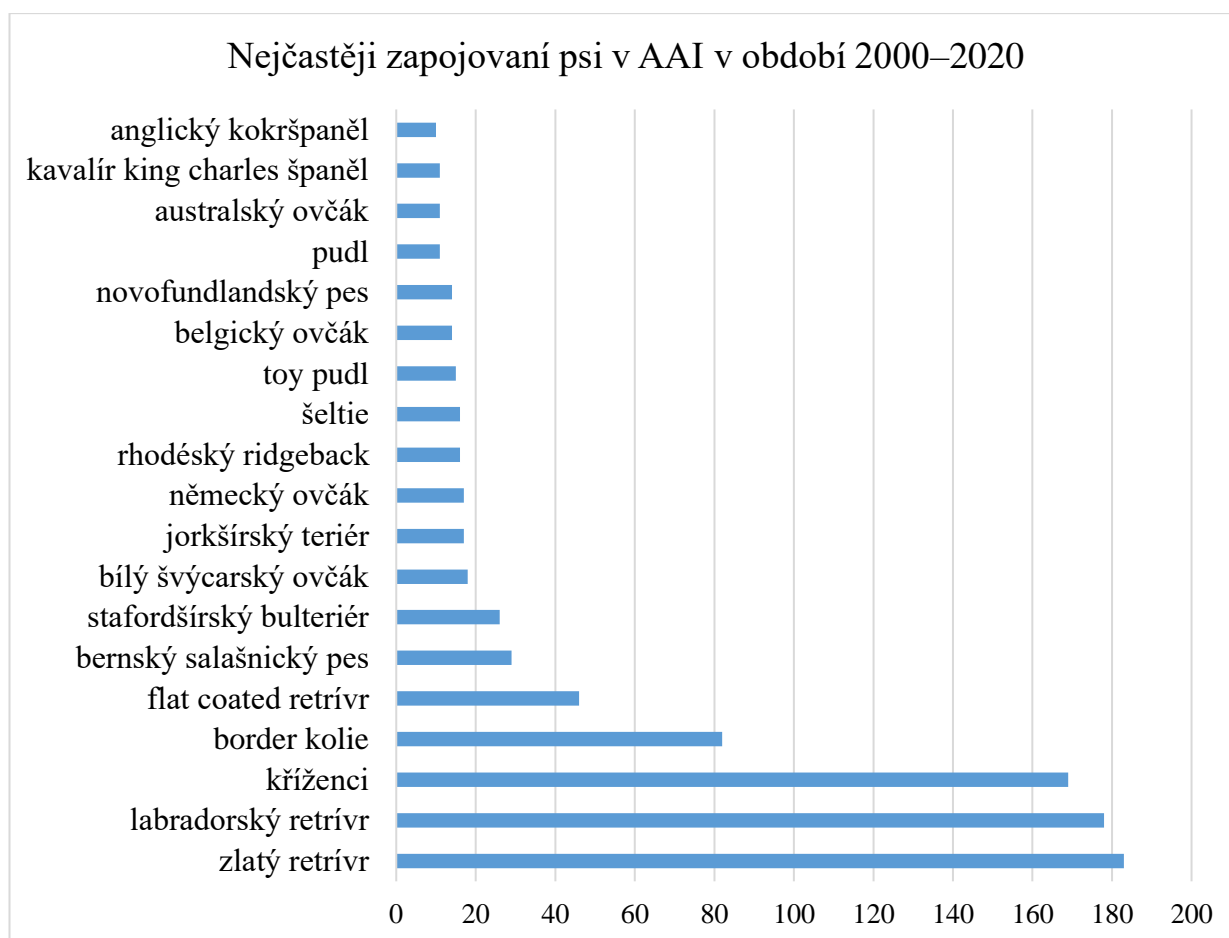
Seniorům s akutními problémy hospitalizovaným v nemocnici dělali společnost terapeutičtí psi v rámci studie Smith et al. (2020). Terapeutických psů bylo využito více, ale ve studii jsou uvedeni pouze ti, kteří se využívali nejčastěji, a to středně velký černý kříženec a černá čivava.

V další studii Cavalli et al. (2020) zjišťovali, jak se liší chování psů využívaných v zoorehabilitaci za přímé asistence člověka a psů, kteří jsou chováni jen jako mazlíčci. Cílem bylo najít schované jídlo, o kterém nevěděli ani jejich majitelé. Vybraní psi pracující v AAI byli 4 kříženci, 4 zlatí retrívři, 3 labradorští retrívři, border kolie, jorkšírský teriér a novofundlandský pes. Celkem zde bylo 10 samic a 4 samci.

3.5 Porovnání různorodosti plemen v AAI před deseti lety a dnes

Celkově ze zahraničních publikací i českých organizací je zde uvedeno 1133 psů. Největší zastoupení má plemeno zlatý retrívř s počtem psů 183, následovaný labradorským retrívřem se 178 psy (viz Obrázek 1). Na třetím místě jsou kříženci s počtem psů 169. Další v pořadí je plemeno border kolie s 82 psy. Dále byla více zastoupena plemena flat coated retrívř s 46 psy, bernský salašnický pes s 29, stafordšírský bulteriér s 26 a bílý švýcarský ovčák s 18 psy. Jorkšírský teriér a německý ovčák měl 17 zástupců, plemena rhodéský ridgeback a šeltie měla 16 zástupců. S 15 psy je zde uveden toy pudl, se 14 psy belgický ovčák a novofundlandský pes, s 11 pudl, kavalír king charles španěl a australský ovčák. 10 zástupců má plemeno anglický kokršpaněl.

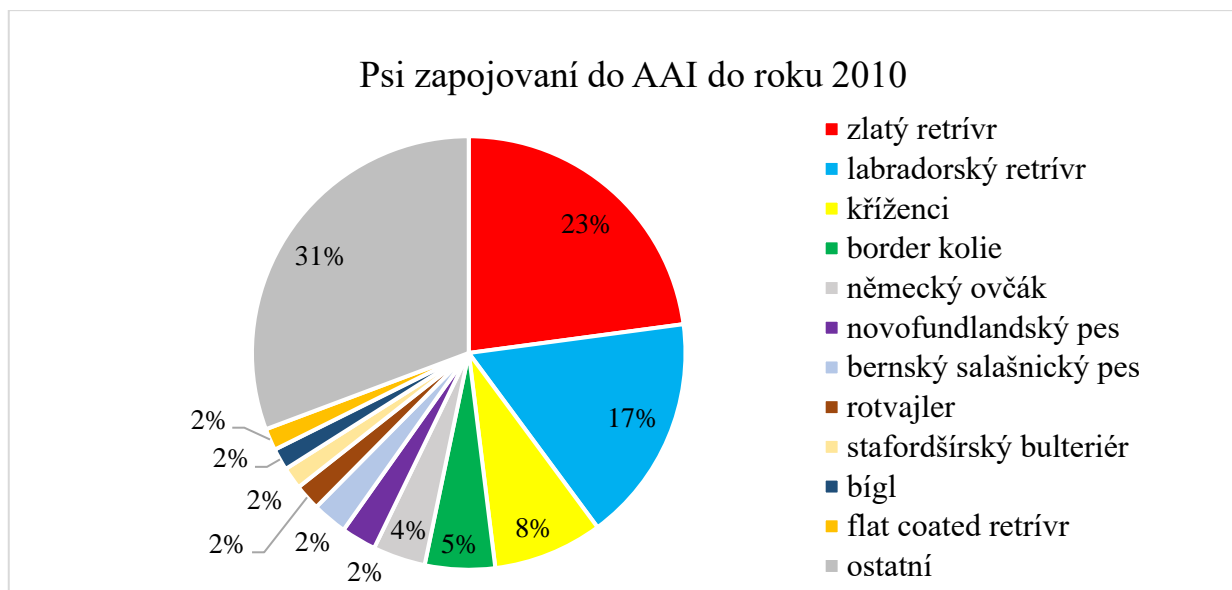
Všechna ostatní plemena měla menší zastoupení než 10 psů. S 9 psy zde byl uveden bígl, kolie a rotvajler, s 8 psy německý boxer, se 7 psy anglický špringršpaněl, s 6 psy papillon a australský honácký pes. 5 zástupců měla plemena francouzský buldoček, jezevčík, leonberger, velký knírač, americký stafordšírský teriér, irish soft coated wheaten teriér a čínský chocholatý pes. Se 4 psy se zde nachází plemena argentinská doga, chodský pes, jack russell teriér, parson russell teriér, foxteriér, český fousek, hovawart, anglický bulteriér, border teriér a peruánský naháč. Třemi psy jsou zastoupena plemena malý a střední knírač, bretaňský ohař, boloňský psík, čivava, brabantík, bišonek, mops, landseer, výmarský ohař, německý ohař, americký kokršpaněl, nova scotia duck tolling retrívř, irský setr, bostonský teriér a bearded kolie. S 2 psy zde byl uveden samojed, erdelteriér, goldendoodle, maltézský psík, welsh corgi cardigan, korthalsův grifon, briard, sibiřský husky, labradoodle, bobtail, americký bezsrstý teriér, maďarský ohař, trpasličí pinč, bruselský grifonek, welsh corgi pembroke a pyrenejský horský pes. Pouze jednoho zástupce měla plemena chesapeake bay retrívř, lupo italiano, labradoodle, clumberšpaněl, anglický ovčácký pes, barzoj, německá doga, americký buldok, cock-a-poo, cane corso, havanský psík, dalmatin, šiperka, dobrman, shih-poo, chow chow, entlenbuchský salašnický pes, whippet, německý vlčí špic, holandský ovčák, lapinkoira, slovenský čuvač, anglický setr, shih-tzu, welššpringršpaněl, silky teriér, chug, americký eskymácký pes, aljašský malamut, tosa-inu, pomeranian, polský ovčák nížinný, mastif, irský vlkodav, cock-a-chon, puli, west highland white teriér, greyhound, curly coated retrívř, skotský teriér, americký pitbulteriér a auvergueský ohař.

Obrázek 1 – Grafické znázornění nejčastěji zapojovaných plemen psů v AAI v období 2000–2020 (graf: vlastní, zdroje dat: viz výše).

3.5.1 Psi zapojení v AAI do roku 2010

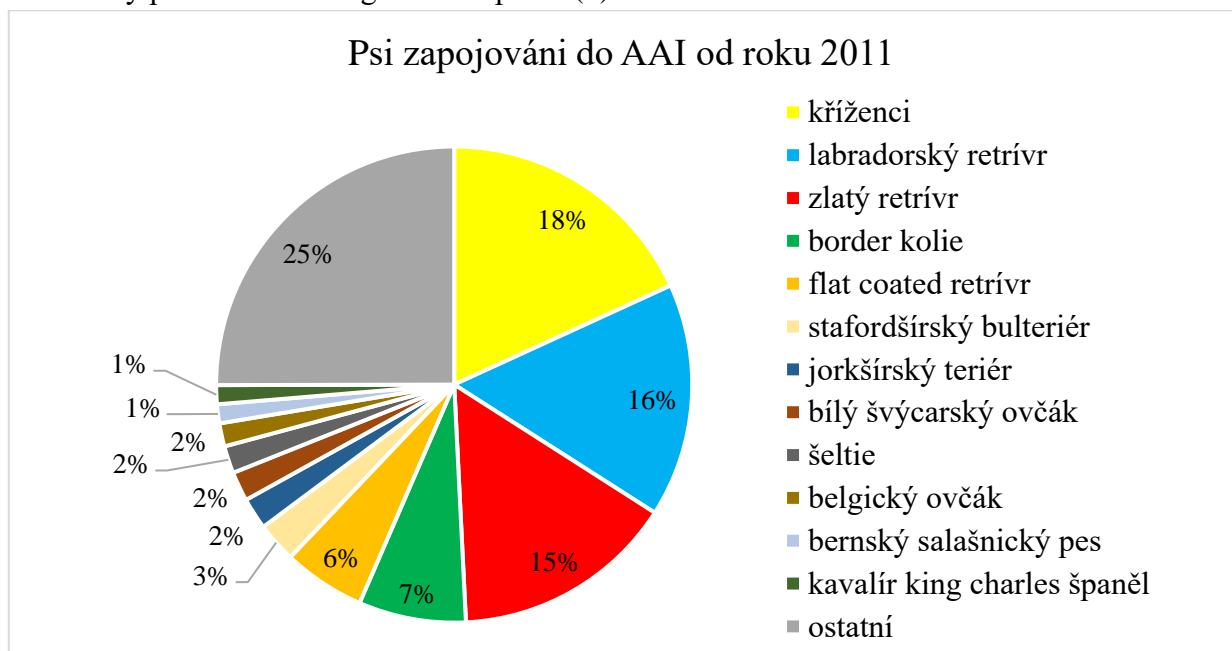
Jak lze vidět na Obrázku 2, v období od roku 2000 do roku 2010 bylo celkově nejvíce zapojované plemeno do AAI zlatý retrívř (70), následované labradorským retrívřem (52) a kříženci (25). Dále se zde objevují plemena border kolie (16), německý ovčák (12), novofundlandský pes a berský salašnický pes (8). Potom jsou zde také plemena rotvajler (6), stafordšírský bulteriér, bígl a flat coated retrívř (5).

Obrázek 2 – Grafické znázornění nejčastěji zapojovaných plemen psů v AAI v období 2000–2010 (graf: vlastní, zdroje dat: viz výše).

3.5.2 Psi zapojení v AAI od roku 2011

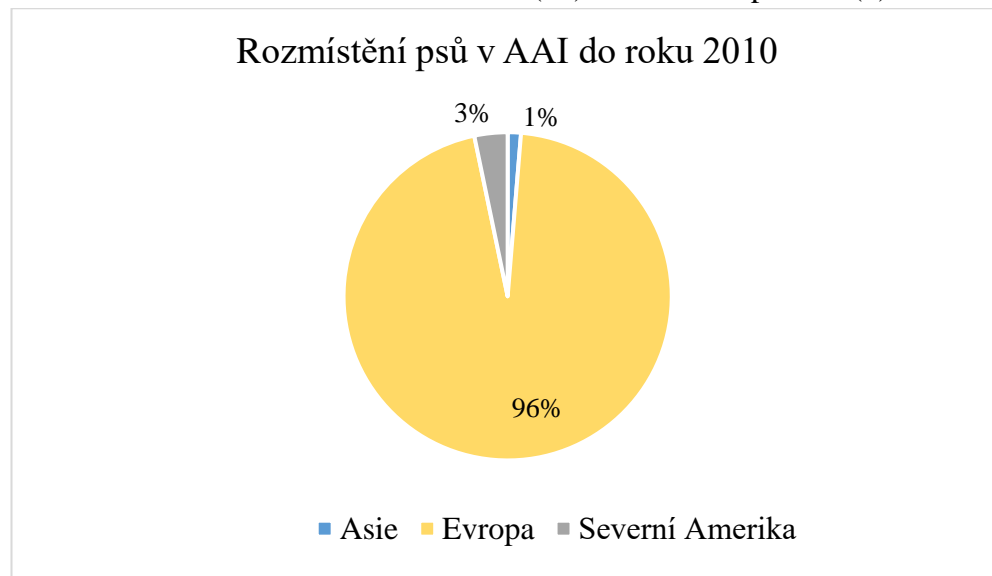
Celkově byli v období 2011–2020 nejčastěji zapojováni kříženci (127), pak plemeno labradorský retrívr (111) a následně zlatý retrívr (106), jak lze vidět na Obrázku 3. Dále mezi oblíbená plemena patřila border kolie (51), flat coated retrívr (39), stafordšířský bulteriér (19), jorkšířský teriér (15), bílý švýcarský ovčák (14), šeltie (13), belgický ovčák (11), bernský salašnický pes a kavalír king charles španěl (9).

Obrázek 3 – Grafické znázornění nejčastěji zapojovaných plemen psů v AAI v období 2011–2020 (graf: vlastní, zdroje dat: viz výše).

3.5.3 Rozdělení psů dle místa využití v AAI do roku 2010

Se zoorehabilitací za přímé asistence člověka se můžeme v dnešní době setkat téměř všude. Jak je patrné na Obrázku 4, nejvíce zapojování byli psi do zoorehabilitace do roku 2010 v Evropě, a to konkrétně v České republice (263), Itálii (28) a ve Španělsku (1). Dále byli psi součástí AAI v Severní Americe – USA (10) a v Asii – Japonsko (4).

Obrázek 4 – Grafické znázornění kontinentů, kde byli psi v AAI v období 2000–2010 zapojování nejvíce (graf: vlastní, zdroje dat: viz výše).

Zatímco v Asii byla využívána plemena malých psů, jako je papillon či jezevčík, v Evropě převažovala velká plemena, jako zlatý a labradorský retrív, následovaná středními plemeny, např. stafordšířský bulteriér, bígl a šeltie. V Severní Americe také převažovala velká plemena, jako je novofundlandský pes či anglický špringršpaněl (viz Tabulka 1).

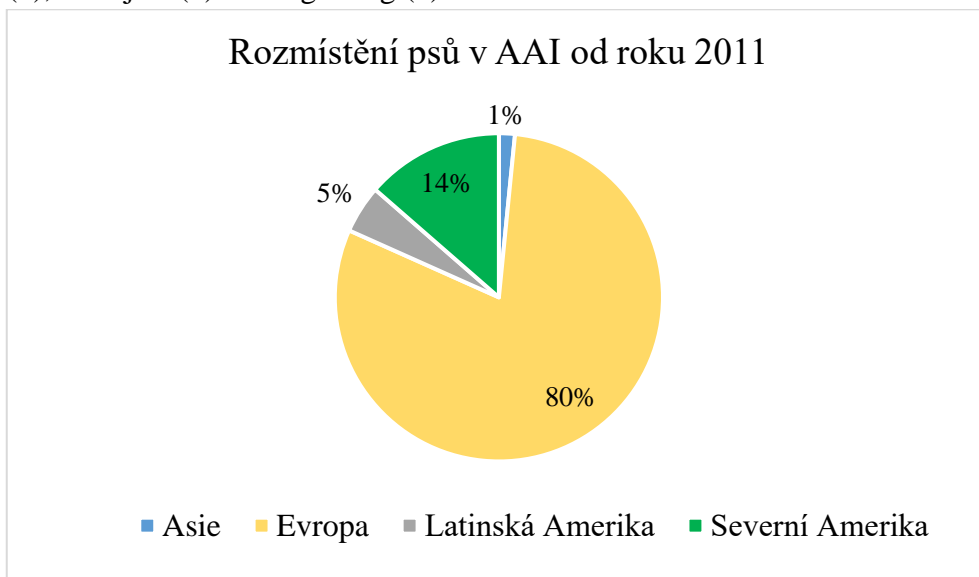
Asie		Evropa		Severní Amerika	
papillon	2	zlatý retrív	70	malý knírač	2
jorkšířský teriér	1	labradorský retrív	51	whippet	1
jezevčík	1	kříženci	24	kříženec	1
		border kolie	16	anglický špringršpaněl	1
		německý ovčák	12	jezevčík	1
		bernský salašnický pes	8	labradorský retrív	1
		novofundlandský pes	7	novofundlandský pes	1
		rotvajler	6	pudl	1
		stafordšířský bulteriér	5	clumberšpaněl	1
		bígl	5		
		flat coated retrív	5		
		bílý švýcarský ovčák	4		
		toy pudl	4		
		australský honácký pes	3		
		anglický špringršpaněl	3		
		chodský pes	3		
		německý boxer	3		

		rhodéský ridgeback	3		
		šeltie	3		
		velký knírač	3		
		ostatní plemena	54		

Tabulka 1 – Rozdělení plemen psů v AAI v období 2000–2010 dle kontinentů (tabulka: vlastní, zdroje dat: viz výše).

3.5.4 Rozdělení psů dle místa využití v AAI od roku 2011

Jak lze vidět na Obrázku 5, v období od roku 2011 pocházeli psi zapojení do AAI také nejčastěji z Evropy. Canisterapie se velmi rozšířila v České republice (312) a v Itálii (114), ale také v ostatních státech Evropy, jako je Holandsko, Velká Británie a Německo (26), Polsko (19), Norsko (13), Španělsko (8), Švýcarsko (5), Dánsko a Chorvatsko (4), Francie (2) a Rakousko (1). Dále byli psi zapojováni do AAI v Severní Americe, jak v USA (93), tak v Kanadě (2). Objevily se i studie z Latinské Ameriky, respektive Jižní Ameriky, a to z Argentiny (27), Mexika (4) a Brazílie (2). Asie je zde zastoupena nejméně, patří sem Singapur (6), Malajsie (4) a Hong Kong (1).

Obrázek 5 – Grafické znázornění kontinentů, kde byli psi v AAI v období 2011–2020 zapojováni nejvíce (graf: vlastní, zdroje dat: viz výše).

Plemena psů zapojovaná do AAI v Asii se v tomto období rozšířila i o některá velká plemena, jako je zlatý retrívr či bílý švýcarský ovčák. V Evropě začali poměrně převažovat kříženci a nadále zde jsou hojně zapojováni labradorští a zlatí retrívři. Také se zde rozšířila plemena jako flat coated retrívr, border kolie, bernský salašnický pes, jorkšírský teriér, stafordšírský bulteriér a belgický ovčák. Oproti tomu zapojování například německého ovčáka či novofundlandského psa do AAI značně pokleslo. V Latinské Americe rovněž převažují kříženci, zlatí a labradorští retrívři, celkově velká plemena převažují nad malými. Velká plemena i nadále převažují také v Severní Americe, kde se více rozšířilo zapojení zlatých a labradorských retrívrů, ale zároveň i malých plemen, jako je toy pudl, irish soft coated wheaten teriér či bišonek (viz Tabulka 2).

Asie		Evropa		Latinská Amerika		Severní Amerika	
zlatý retrívř	3	kříženci	100	kříženci	7	kříženci	20
toy pudl	2	labradorský retrívř	85	zlatý retrívř	7	labradorský retrívř	20
bílý švýcarský ovčák	1	zlatý retrívř	80	labradorský retrívř	6	zlatý retrívř	16
chow-chow	1	border kolie	47	border kolie	3	toy pudl	4
kavalír king charles španěl	1	flat coated retrívř	39	toy pudl	2	šeltie	3
maltézský psík	1	stafordšířský bulteriér	19	bílý švýcarský ovčák	1	novofundlandský pes	3
mops	1	jorkšířský teriér	13	jack russell teriér	1	irish soft coated wheaten teriér	3
šeltie	1	bílý švýcarský ovčák	12	labradoodle	1	australský ovčák	2
		belgický ovčák	11	anglický ovčácký pes	1	bišonek	2
		šeltie	9	maltézský psík	1	kolie	2
		bernský salašnický pes	8	novofundlandský pes	1	korthalsův grifon	2
		anglický kokršpaněl	7	velký knírač	1	pudl	2
		kavalír king charles španěl	7	jorkšířský teriér	1	ostatní plemena	16
		rhodéský ridgeback	7				
		australský ovčák	6				
		pudl	6				
		kolie	5				
		německý boxer	5				
		německý ovčák	5				
		australský honácký pes	3				
		anglický špringršpaněl	3				
		americký stafordšířský teriér	3				
		boloňský psík	3				
		brabantík	3				
		čínský chocholatý pes	3				
		jack russell teriér	3				
		ostatní plemena	68				

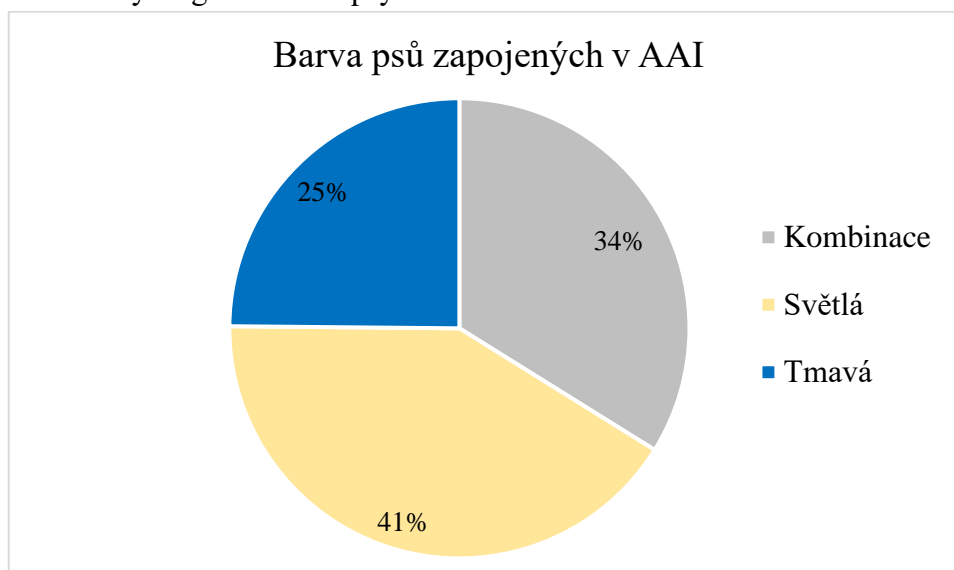
Tabulka 2 – Rozdělení plemen psů v AAI v období 2011–2020 dle kontinentů (tabulka: vlastní, zdroje dat: viz výše).

3.6 Preference dle barvy, pohlaví, velikosti a příslušnosti psa k FCI skupině při AAI

- **Preference dle barvy psa zapojeného v AAI**

Dle barvy rozdělujeme psy do několika kategorií. Zde jsou rozděleni do tří nejzákladnějších kategorií kvůli usnadnění. Do kategorie „světlá“ řadíme psy, kteří mají barvu bílou, zlatou, světle hnědou a podobně. Patří sem i psi, kteří jsou převážně bílí, ale mají tmavší skvrny. Kategorie „tmavá“ zahrnuje psy, kteří jsou černí, tmavě hnědí nebo červení, případně v kombinaci s žháním či pálením. Psy, u kterých se vyskytuje více různých barev, řadíme do kategorie „kombinace“.

Z celkového počtu 1133 psů, kteří jsou uvedeni výše, známe barvu u 688 psů. Jak lze vidět na Obrázku 6, nejčastější kategorií barvy byla barva světlá. Světlou barvu mělo celkem 284 psů, tedy 41 %. Z toho 183 psů bylo zlatých retrívrů. Dále byl nejčastějším plemenem se světlou barvou bílý švýcarský ovčák a labradorský retrívr s 18 zástupci. Vzhledem k celkovému počtu labradorských retrívrů je jasné, že jich se světlou barvou bylo daleko více, ale u těchto studií není barva psa bohužel zmíněna. Kombinace barev byla zastoupena z 34 %, tedy 233 psy. Nejčastějším plemenem s více barvami byla border kolie se 82 psy. Druhým nejčastějším byl bernský salašnický pes s 29 psy a na třetím místě byl jorkšírský teriér s 17 psy. Nejméně bylo psů tmavých, kterých bylo jen 171, tedy 25 %. Nejvíce zastoupeným plemenem s tmavou barvou srsti bylo plemeno flat coated retrívr s 46 psy, dále plemena německý ovčák se 17 psy a rhodéský ridgeback s 16 psy.

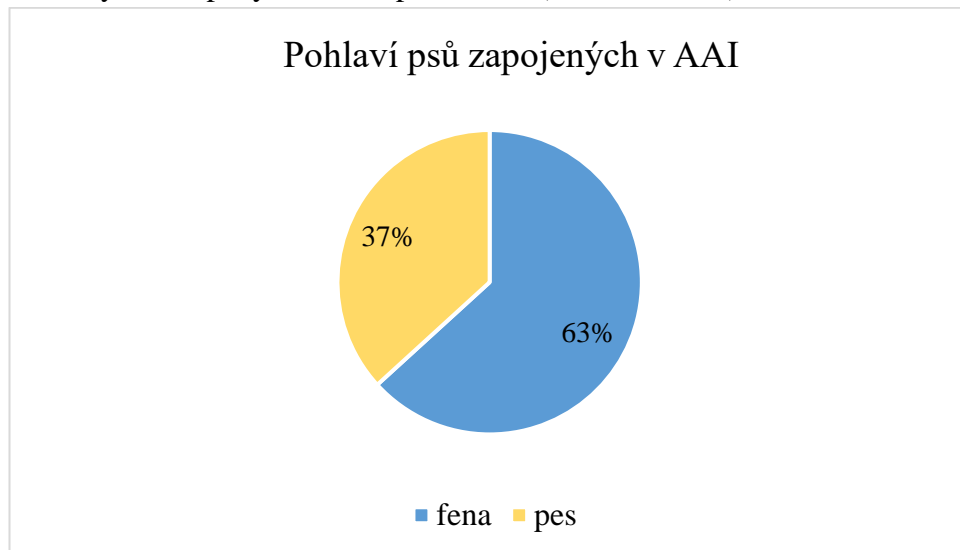
Obrázek 6 – Grafické znázornění barvy psů zapojovaných v AAI v období 2000–2020 (graf: vlastní, zdroje dat: viz výše).

- **Preference dle pohlaví psa zapojeného v AAI**

Pohlaví psa může mít vliv na jeho povahové vlastnosti. Psi jsou více soutěživí, obranářští a odvážní než feny (Wilsson & Sundgren 1997). Psi také častěji projevují agresivitu vůči cizím psům (Tonoike et al. 2016) a i vůči vlastnímu majiteli (Notari & Goodwin 2007, Lofgren et al. 2014). Feny se dají lépe vycvičit, jsou více ovladatelné a projevují větší náklonost k majiteli

(Notari & Goodwin 2007). Na druhé straně feny mohou mít častěji strach z cizích osob a psů (Tonoike et al. 2016).

Z výše uvedených psů využívaných v AAI jsou zveřejněny informace o pohlaví psa celkem u 774 psů. Z toho je většina fen, přesně 488. Zbýlých 286 psů jsou samci. Feny jsou zde tedy zastoupeny z 63 % a psi z 37 % (viz Obrázek 7).

Obrázek 7 – Grafické znázornění pohlaví psů zapojovaných v AAI v období 2000–2020 (graf: vlastní, zdroje dat: viz výše).

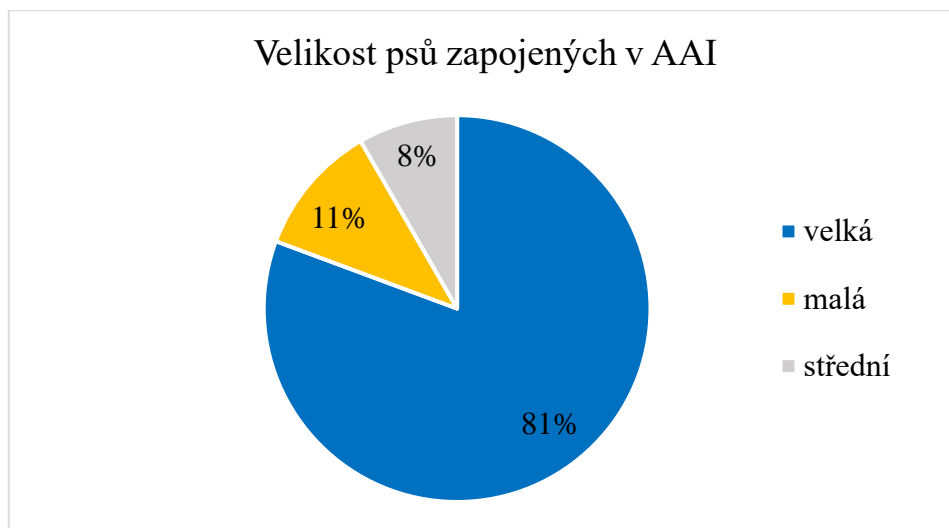
- **Preference dle velikosti psa zapojeného v AAI**

Velikost psa můžeme dělit do kategorií malá, střední a velká. Plemena malých psů mají kohoutkovou výšku do 35 centimetrů. Za plemena střední velikosti jsou brána taková plemena, která mají váhu od 11 do 25 kilogramů a kohoutkovou výšku maximálně do 45 cm. Za velká plemena psů považujeme všechna, která váží více než 25 kg a/nebo mají kohoutkovou výšku větší než 45 centimetrů.

Jak lze vidět na Obrázku 8, nejvíce jsou do zoorehabilitace za přímé asistence člověka zapojováni velcí psi, a to dokonce z 81 %. Celkem jich je 786. Mezi nejčastější velká plemena v AAI patří zlatý (183) a labradorský retrívr (178), border kolie (82), flat coated retrívr (46), bernský salašnický pes (29) a bílý švýcarský ovčák (18).

Výrazně méně jsou zastoupena malá plemena, kterých je zde 111 a tvoří tak jen 11 %. Nejzapojovanějšími psy malého vzrůstu je plemeno jorkširský teriér s počtem psů 17, trpasličí pudl s 15 psy a kavlíř king charles španěl s 11 psy. Dále sem patří plemena papillon (6), čínský chocholatý pes, francouzský buldoček a jezevčík (5).

O něco méně jsou zapojována plemena střední velikosti. Celkem jich je jen 80, což je 8 %. Z kategorie psů střední velikosti je nejvíce zastoupeno plemeno stafordširský bulteriér s počtem psů 26, dále šeltie s počtem psů 16, anglický kokršpaněl s počtem psů 10 a bigl s 9 psy. Anglický bulteriér, foxteriér a border teriér mají 4 zástupce.

Obrázek 8 – Grafické znázornění psů zapojených v AAI v období 2000–2020 dle velikosti (graf: vlastní, zdroje dat: viz výše).

- **Preference dle příslušnosti psa k FCI skupině**

Psy dělíme podle původu do 10 skupin dle řádu FCI, což je mezinárodní kynologická organizace, která dnes zastřešuje již 99 spolkových zemí a více než 400 psích plemen (Federation Cynologique Internationale 2020). Do těchto 10 skupin patří například plemena ovčácká, honácká a pastevecká, teriéři, jezevčáci, honiči a barváři, plemena společenská a chrti. Jedenáctou skupinu zde tvoří plemena neuznaná, kříženci, užitkoví kříženci a všechna ostatní plemena, která nepatří do FCI.

Psi jsou do skupin přiřazeni na základě jejich podobnosti v exteriérových a povahových vlastnostech a zároveň dle pracovního využití a jejich genetické spojitosti (Mehrkam & Wynne 2014). Například ovčáčtí, honáčtí a pastevečtí psi, kteří patří do první skupiny, jsou velmi dobře cvičitelní, jsou aktivní (Turscán et al. 2011, Mirkó et al. 2012, Tonoike et al. 2016) a jsou výbornými společníky (Mehrkam & Wynne 2014). Poměrně dobře vychází s jinými psy (Turscán et al. 2011), ale snadno se nechají vylekat například náhlým hlukem (Tonoike et al. 2016). Teriéři jsou nejvíce odvážní a také velmi dobře vychází s jinými psy (Turscán et al. 2011). Zároveň jsou velice aktivní (Turscán et al. 2011, Mehrkam & Wynne 2014) a velmi přátelští k cizím lidem (Mirkó et al. 2011). Na druhou stranu jezevčáci jsou považováni za agresivnější vůči lidem i cizím psům než ostatní skupiny plemen (Duffy et al. 2008). Také projevují strach z cizích lidí i nesociálních podnětů (Mirkó et al. 2011, Serpell & Duffy 2014) a jsou hodně aktivní (Mehrkam & Wynne 2014). Dle publikace Serpell & Duffy (2014) jsou i hůře trénovatelní než jiná plemena.

Nejčastěji zastoupenou skupinou dle FCI je samozřejmě skupina 8 – slídiči, retrívři a vodní psi, protože labradorský a zlatý retrívř tvoří velkou část psů využívaných v AAI. Skupina číslo 8 je zastoupena celkem 436 psy. Druhou nejčastěji zastoupenou skupinou je skupina č. 1 – plemena ovčácká, pastevecká a honácká s celkem 194 psy. Sem patří například border kolie, bílý švýcarský ovčák, šeltie a německý ovčák. Třetí nejvíce zastoupenou skupinou jsou plemena neuznaná a kříženci s celkem 184 psy. Dále je poměrně hodně zastoupena skupina č. 2, tedy pinčové, knírači, plemena molossoidní a švýcarští salašnickí psi. Patří sem například bernský salašnický pes, novofundlandský pes a rotvajler. Tato skupina má 95 zástupců. Další poměrně hodně zastoupenou skupinou jsou teriéři s 78 psy. Nejčastějšími plemeny ze skupiny č. 3 je

stafordšírský bulteriér a jorkšírský teriér. S 77 zástupci je skupina č. 9, plemena společenská. Sem se řadí všechny velikostní rázy pudlů, kavalír king charles španělové a francouzští buldočci. Ostatní skupiny plemen měly méně než 30 zástupců. Patří mezi ně skupina č. 6, honiči a barváři, kam řadíme například bígla, dalmatina, blood hounda a rhodéského ridgebacka. Z této skupiny zde bylo pouze 26 psů. Dále byla skupina č. 7 – ohaři s 22 psy, kam patří anglický setr, český fousek, korhalsův griffon, maďarský ohař krátkosrstý a třeba německý ohař krátkosrstý. S 12 zástupci se zde objevuje skupina č. 5, špicové a tzv. primitivní plemena, kam řadíme třeba aljašského malamuta, chow chow, samojeda a mexického a peruánského naháče. Nejméně zastoupenými skupinami byly jezevčici a chrti, jezevčici měli 5 a chrti pouze 4 zástupce (viz Obrázek 9). Mezi chrti patří třeba whippet, greyhound, irský vlkodav či barzoj.

Obrázek 9 – Grafické znázornění zastoupení plemen psů v AAI v období 2000–2020 dle FCI skupin (graf: vlastní, zdroje dat: viz výše).

3.7 Charakteristiky nejzapojovanějších plemen psů do AAI

- **Zlatý retrívr**

Zlatý retrívr patří k nejméně agresivním plemenům vůči cizím lidem, cizím psům a vlastnímu majiteli (Notari & Goodwin 2007, Duffy et al. 2008, Serpell & Duffy 2014). Zůstává klidný až přátelský, dokonce i když se k němu blíží cizí osoba, která se chová podezřele či provokativně (Vas et al. 2005). Je dobře cvičitelný, rád aportuje, rychle se učí a dokáže se dobře soustředit. Patří mezi psy, kteří nemají obvykle strach z cizích lidí, nových objektů či hlasitých zvuků (Serpell & Duffy 2014).

- **Labradorský retrívr**

Labradorský retrívr je velmi přátelský a přívětivý pes. Zároveň je nebojácný a nervově stabilní, takže se snadno nevyděsí cizích lidí, předmětů či náhlých hluků. Také je velmi ochotný ke spolupráci s člověkem (Wilsson & Sundgren 1997, Truscán et al. 2011, Serpell & Duffy 2014). Patří mezi plemena, která jsou nejméně agresivní vůči člověku i cizím psům (Notari &

Goodwin 2007, Duffy et al. 2008, Serpell & Duffy 2014). Stejně jako zlatý retrív se dá snadno vycvičit, rychle se učí, dobře udrží pozornost a je pro něj přirozené aportovat (Turscán et al. 2011, Serpell & Duffy 2014).

- **Border kolie**

Border kolie je velice aktivní (Notari & Goodwin 2007) a inteligentní plemeno, které se dá velmi dobře a snadno vycvičit (Mehrkam & Wynne 2014, Turscán et al. 2011). Je vynikajícím společníkem (Mehrkam & Wynne 2014). Na druhou stranu není tak nebojácná jako jiná plemena (Turscán et al. 2011).

- **Flat coated retrív**

Flat coated retrív je klidný a přívětivý pes. Je odvážný, snadno vycvičitelný a velmi dobře vychází s cizími psy (Turscán et al. 2011). Může být i velmi aktivní. Je skvělým společníkem (Mehrkam & Wynne 2014). Je bystrý, přátelský a laskavý (Federation Cynologique Internationale 2009).

- **Bernský salašnický pes**

Bernský salašnický pes patří k plemenům, která jsou hodně odvážná a zároveň klidná. Velmi dobře vychází s ostatními psy, je inteligentní a dá se poměrně snadno vycvičit (Turscán et al. 2011, Mehrkam & Wynne 2014). Patří k plemenům, která jsou nejméně agresivní vůči cizím lidem i psům (Duffy et al. 2008). Je poslušný, dobromyslný a oddaný svému majiteli. Kvůli své přizpůsobivosti je oblíbeným rodinným psem (Federation Cynologique Internationale 2003).

- **Stafordšírský bulteriér**

Stafordšírský bulteriér, stejně jako ostatní teriéři, je velmi odvážné plemeno. S jinými psy vychází víc než dobře a dají se celkem lehce vycvičit (Turscán et al. 2011). Je dychtivý a plný energie (Mehrkam & Wynne 2014). Také je velice inteligentní, houževnatý a spolehlivý. Je láskyplný k lidem, zejména k dětem (Federation Cynologique Internationale 1998).

- **Bílý švýcarský ovčák**

Bílý švýcarský ovčák patří k plemenům, která jsou velmi aktivní a také je velmi dobře cvičitelný. Oproti tomu je ale méně odvážný a o něco hůře vychází s cizími psy na rozdíl od jiných plemen (Turscán et al. 2011). Je také přátelský, rozvážný a oddaný svému majiteli. Zároveň si užívá jakoukoli aktivitu, je přizpůsobivý a společenský (Federation Cynologique Internationale 2011).

4 Závěr

- Tato bakalářská práce se zabývá zastoupením plemen psů v zoorehabilitaci za přímé asistence člověka do roku 2020. Jejím hlavním cílem bylo určit, jaká plemena jsou nejvíce zapojována do AAI a porovnat, zda se tato plemena změnila v průběhu období 2000–2010 a 2011–2020. Celkově bylo během posledních 20 let nejvíce zastoupeno plemeno zlatý retrívr a hned za ním labradorský retrívr společně s kříženci. Tito psi byli rovněž nejčastěji zapojováni do zoorehabilitace během obou období, pouze s odlišným pořadím. Zároveň se ale během období 2011–2020 stala oblíbenější plemena border kolie, flat coated retrívr, jorkšírský teriér, stafordšírský bulteriér, šeltie a bílý švýcarský ovčák. Je zajímavé, že ačkoli border kolie a australský ovčák mají velmi podobnou povahu i exteriérové vlastnosti (Turscán et al. 2011), australský ovčák se v canisterapii využívá podstatně méně.
- Vedlejšími cíli bylo zjistit preferenci lidí na exteriér psa, konkrétně jeho barvu a velikost a také preference jeho pohlaví. Nejvíce preferovanými byli velcí (81 %) psi se světlou barvou srsti (41 %). Častěji byly do AAI zapojovány feny (63 %) než psi (37 %), což může být patrné například ze studie de Carvalho et al. (2020). Odporuje tomu ale třeba studie Pendry et al. (2020), kde zapojili do AAI více psů než fen. Zároveň byli psi rozřazeni do skupin dle FCI. Nejvíce zastoupenými byly skupiny č. 8 – retrívři, slídiči a vodní psi, č. 1 – plemena ovčácká, pastevecká a honácká a pak skupina plemen neuznaných FCI a kříženců.
- Zoorehabilitace za přímé asistence člověka se v posledních 20 letech velmi rozvinula a s tím se zvýšil počet plemen psů, která jsou do ní zapojována. Závěrem této studie je, že ačkoli jsou nejčastěji zapojovanými plemeny zlatý a labradorský retrívr, jsou již populárnější i jiná plemena jako například flat coated retrívři, jorkšírští teriéři, stafordšírští bulteriéři, bílí švýcarští ovčáci, border kolie či šeltie. Do budoucna by byly jistě přínosné další podobné studie, které by se zabývaly plemeny psů zapojovaných v AAI a jejich povahou, a které by počítaly s větším vzorkem psů. Studie by mohly zohlednit zapojovaná plemena ve vztahu k cílovým klientům či třeba v jakých zemích jsou konkrétní plemena do AAI častěji zapojována.

5 Literatura

- American Kennel Club. 2019. Most Popular Breeds. Available from <https://www.akc.org/most-popular-breeds/> (accessed March 2021).
- Animal therapy. 2020. Zkoušky. Available from www.animaltherapy.cz (accessed August 2020).
- Anitera o. p. s. 2009. Naše animoterapeutické týmy. Available from www.animoterapie.cz/nase-terapeuticke-tymy (accessed August 2020).
- Aura Canis, z. s. 2020. Terapeuté. Available from www.auracanis.cz (accessed August 2020).
- Barstad BN. 2014. Evaluation of animal welfare in dogs working with animal assisted interventions for elderly people with dementia [MSc. thesis]. Norwegian University of Life Sciences, Ås.
- Beetz A, Schöfmann I, Girgensohn R, Braas R, Ernst Ch. 2019. Positive Effects of a Short-Term Dog-Assisted Intervention for Soldiers with Post-traumatic Stress Disorder – A Pilot Study. *Frontiers in Veterinary Science*. 6: 170. DOI: 10.3389/fvets.2019.00170.
- Bono AV, Benvenuti C, Buzzi M, Ciatti R, Chiarelli V, Chiambretto P, Morelli C, Pinciroli M, Pini A, Prestigiacomo T, Roller C, Valena E. 2015. Effects of animal assisted therapy (AAT) carried out with dogs on the evolution of mild cognitive impairment. *G Gerontol*. **63** (1): 32–36.
- Braun C, Stangler T, Narveson J, Pettingell S. 2009. Animal-assisted therapy as a pain relief intervention for children. *Complementary Therapies in Clinical Practice*. **15** (2): 105–109. DOI: 10.1016/j.ctcp.2009.02.008.
- Calcaterra V, Veggiotti P, Palestini C, De Giorgis V, Raschetti R, Tumminelli M, Mencherini S, Papotti F, Klersy C, Albertini R, Ostuni S, Pelizzo G. 2015. Post-Operative Benefits of Animal-Assisted Therapy in Pediatric Surgery: A Randomised Study. *PLOS One*. **10** (6): e0125813. DOI: 10.1371/journal.pone.0125813.
- Cantes Opavsko, z. p. s. 2020. Naše týmy. Available from www.cantesopavsko.cz/tymy.html (accessed August 2020).
- Caprilli S, Messeri A. 2006. Animal-Assisted Activity at A. Meyer Children's Hospital: A Pilot Study. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*. **3** (3): 379–383. DOI: 10.1093/ecam/nel029.
- de Carvalho IR, Nunes T, de Sousa L, Almeida V. 2020. The combined use of salivary cortisol concentrations, heart rate, and respiratory rate for the welfare assessment of dogs involved in AAI programs. *Journal of Veterinary Behavior*. **36**: 26–33. DOI: 10.1016/j.jveb.2019.10.011.
- Cavalli C, Carballo F, Dzik MV, Bentosela M. 2019. Persistence in learned responses: A comparison of Animal Assisted Intervention and pet dogs. *Journal of Veterinary Behavior*. 34: 22–29. DOI: 10.1016/j.jveb.2019.07.008.

- Cavalli C, Carballo F, Dzik MV, Bentosela M. 2020. Showing behavior in Animal Assisted Interventions and pet dogs. *Behavioural Processes*. 179: 104218. DOI: 10.1016/j.beproc.2020.104218.
- Clark SD, Martin F, McGowan RTS, Smidt JM, Anderson R, Wang L, Turpin T, Langenfeld-McCoy N, Bauer BA, Mohabbat AB. 2020. Physiological State of Therapy Dogs during Animal-Assisted Activities in an Outpatient Setting. *Animals*. **10** (5): 819. DOI: 10.3390/ani10050819.
- Clark SD, Smidt JM, Bauer BA. 2019. Welfare consideration: Salivary cortisol concentrations on frequency of therapy dog visits in an outpatient hospital settings: A pilot study. *Journal of Veterinary Behavior*. **30**: 88–91. DOI: 10.1016/j.jveb.2018.12.002.
- Corsetti S, Ferrara M, Natoli E. 2019. Evaluating Stress in Dogs Involved in Animal-Assisted Interventions. *Animals*. **9** (10): 833. DOI: 10.3390/ani9100833.
- Crowley-Robinson P, Blackshaw JK. 1998. Nursing Home Staff's Empathy for a Missing Therapy Dog, their Attitudes to Animal-Assisted Therapy Programs and Suitable Dog Breeds. *Anthrozoos*. **11**: 101–104. DOI: 10.2752/089279398787000779.
- Cruz-Fierro N, Vanegas-Farfano M, González-Ramírez MT. 2019. Dog-Assisted Therapy and Dental Anxiety: A Pilot Study. *Animals*. **9** (8): 512. DOI: 10.3390/ani9080512.
- Denzer-Weiler C, Hreha K. 2018. The use of animal-assisted therapy in combination with physical therapy in an inpatient rehabilitation facility: A case report. *Complementary Therapies in Clinical Practice*. 32: 139–144. DOI: 10.1016/j.ctcp.2018.06.007.
- Dicé F, Santaniello A, Gerardi F, Menna LF, Freda MF. 2017. Meeting the emotion! Application of the Federico II Model for pet therapy to an experience of Animal Assisted Education (AAE) in a primary school. *Pratiques Psychologiques*. **23** (4): 455–463. DOI: 10.1016/j.prps.2017.03.001.
- Dobrovolnické centrum FN v Motole. 2015. Představujeme naše dobrovolníky se psy. Available from www.dcmotol.cz/canisterapie/dobrovolnici-se-psy (accessed January 2020).
- Duffy DL, Hsu Y, Serpell JA. 2008. Breed differences in canine aggression. *Applied Animal Behaviour Science*. **114** (3–4): 441–460. DOI: 10.1016/j.applanim.2008.04.006.
- Federation Cynologique Internationale. 1998. FCI – Standard N° 76. Thuin (Belgie). Available from www.fci.be/nomenclature/standards/ (accessed April 2021).
- Federation Cynologique Internationale. 2003. FCI – Standard N° 45. Thuin (Belgie). Available from www.fci.be/nomenclature/standards/ (accessed April 2021).
- Federation Cynologique Internationale. 2009. FCI – Standard N° 121. Thuin (Belgie). Available from www.fci.be/nomenclature/standards/ (accessed April 2021).
- Federation Cynologique Internationale. 2011. FCI – Standard N° 347. Thuin (Belgie). Available from www.fci.be/nomenclature/standards/ (accessed April 2021).

- Federation Cynologique Internationale. 2020. Available from www.fci.be/en (accessed December 2020).
- Friedmann E, Galik E, Thomas SA, Hall SP, Chung SY, McCune S. 2014. Evaluation of a Pet-Assisted Living Intervention for Improving Functional Status in Assisted Living Residents With Mild to Moderate Cognitive Impairment: A Pilot Study. *American Journal of Alzheimer's Diseases & Other Dementias*. **30** (3): 276–289. DOI: 10.1177/1533317514545477.
- Fritz CL, Farver TB, Kass PH, Hart LA. 1995. Association with companion animals and the expression of noncognitive symptoms in alzheimer's patients. *Journal of Nervous and Mental Disease*. **183** (7): 459–463.
- Fung SCh. 2019. Effect of a Canine-Assisted Read Aloud Intervention on Reading Ability and Physiological Response: A Pilot Study. *Animals*. **9** (8): 474. DOI: 10.3390/ani9080474.
- Glenk LM. 2017. Current Perspectives on Therapy Dog Welfare in Animal-Assisted Interventions. *Animals*. **7** (2). DOI: 10.3390/ani7020007.
- Glenk LM, Kothgassner OD, Stetina BU, Palme R, Kepplinger B, Baran H. 2013. Therapy dog's salivary cortisol levels vary during animal-assisted interventions. *Animal welfare*. **22** (3): 369–378. DOI: 10.7120/09627286.22.3.369.
- Glenk LM, Kothgassner OD, Stetina BU, Palme R, Kepplinger B, Baran H. 2014. Salivary cortisol and behavior in therapy dogs during animal-assisted interventions: A pilot study. *Journal of Veterinary Behavior*. **9**: 98–106.
- Helppes, o. p. s. 2020. Canisterapie: Nejlepší terapeut má srst a 4 nohy. Available from www.helppes.cz/canisterapie (accessed January 2020).
- Charry-Sánchez JD, Pradilla I, Talero-Guitérrez C. 2018. Animal-assisted therapy in adults: A systematic review. *Complementary Therapies in Clinical Practice*. **32**: 169–180.
- Johnson RA, Meadows RL, Haubner JS, Sevedge K. 2008. Animal-assisted activity among patients with cancer: effects on mood, fatigue, self-perceived health, and sense of coherence. *Oncology Nursing Forum*. **35** (2): 225–232. DOI: 10.1188/08.ONF.225-232.
- King C, Watters J, Mungre S. 2011. Effect of a time-out session with working animal-assisted therapy dogs. *Journal of Veterinary Behavior*. **6** (4): 232–238. DOI: 10.1016/j.jveb.2011.01.007.
- Kawamura N, Niiyama M, Niiyama H. 2007. Long-term evaluation of animal-assisted therapy for institutionalized elderly people: a preliminary result. *Psychogeriatrics*. **7** (1): 8–13. DOI: 10.1111/j.1479-8301.2006.00156.x.
- Lasa SM, Bocanegra NM, Alcaide RV, Arratibel MAA, Donoso EV, Ferriero G. 2015. Animal assisted interventions in neurorehabilitation: a review of the most recent literature. *Neurología (English edition)*. **30** (1): 1–7. DOI: 10.1016/j.nrleng.2013.01.010.
- Lass-Hennemann J, Peyk P, Streb M, Holz E, Michael T. 2014. Presence of a dog reduces subjective but not physiological stress responses to an analog trauma. *Frontiers Psychology*. **5**: 1010. DOI: 10.3389/fpsyg.2014.01010.

- Lass-Hennemann J, Schäfer SK, Römer S, Holz E, Streb M, Michael T. 2018. Therapy Dogs as a Crisis Intervention After Traumatic Events? – An Experimental Study. *Frontiers Psychology*. **9**: 1627. DOI: 10.3389/fpsyg.2018.01627.
- Lofgren SE, Wiener P, Blott SC, Sanchez-Molano E, Woolliams JA, Clements DN, Haskell MJ. 2014. Management and personality in Labrador Retriever dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. **156**: 44–53. DOI: 10.1016/j.applanim.2014.04.006.
- Loo BKG, Chew JL, Sridevi S. 2015. Pilot programme on animal-assisted therapy in Singapore. *Proceedings of Singapore Healthcare*. **24** (2): 113–116. DOI: 10.1177/201010581502400207.
- Majic T, Gutzmann H, Heinz A, Lang UE, Rapp MA. 2013. Animal-Assisted Therapy and Agitation and Depression in Nursing Home Residents with Dementia: A Matched Case-Control Trial. *American Journal of Geriatric Psychiatry*. **21** (11): 1052–1059. DOI: 10.1016/j.jagp.2013.03.004.
- Marinelli L, Normando S, Siliprandi C, Salvadoretti M, Mongillo P. 2009. Dog assisted interventions in a specialized centre and potential concerns for animal welfare. *Veterinary Research Communications*. **33**: 93–95. DOI: 10.1007/s11259-009-9256-x.
- Marcus DA, Bernstein CD, Constantin JM, Kunkel FA, Breuer P, Hanlon RB. 2012. Animal-assisted therapy at an outpatient pain management clinic. *Pain medicine*. **13** (1): 45–57. DOI: 10.1111/j.1526-4637.2011.01294.x.
- Marcus DA, Bernstein CD, Constantin JM, Kunkel FA, Breuer P, Hanlon RB. 2013. Impact of Animal-Assisted Therapy for Outpatients with Fibromyalgia. *Pain Medicine*. **14** (1): 43–51. DOI: 10.1111/j.1526-4637.2012.01522.x.
- Martin F, Farnum J. 2002. Animal-Assisted Therapy for Children With Pervasive Developmental Disorders. *Western Journal of Nursing Research*. **24** (6): 657–670. DOI: 10.1177/019394502236639.
- Marx MS, Cohen-Mansfield J, Regier NG, Dakheel-Ali M, Srihari A, Thein K. 2010. The Impact of Different Dog-Related Stimuli on Engagement of Persons with Dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*. **25** (1): 37–45.
- McCullough A, Jenkins MA, Ruehrdanz A, Gilmer MJ, Olson J, Pawar A, Holley L, Sierra-Rivera S, Linder DE, Pichette D, Grossman NJ, Hellman C, Guérin NA, O'Haire ME. 2018. Physiological and behavioral effects of animal-assisted interventions on therapy dogs in pediatric oncology settings. *Applied Animal Behaviour Science*. **200**: 86–95. DOI: 10.1016/j.applanim.2017.11.014.
- Mellanby RJ, Ogden R, Clements DN, French AT, Gow AG, Powell R, Corcoran B, Schoeman JP, Summers KM. 2013. Population structure and genetic heterogeneity in popular breed dogs in the UK. *The Veterinary Journal*. **196** (1): 92–97. DOI: 10.1016/j.tvjl.2012.08.009.
- Menna LF, Santaniello A, Amato A, Ceparano G, Di Maggio A, Sansone M, Formisano P, Crimmino I, Perruolo G, Fioretti A. 2019. Changes of Oxytocin and Serotonin Values in Dialysis Patients after Animal Assisted Activities (AAAs) with a Dog – A Preliminary Study. *Animals*. **9** (8): 526. DOI: 10.3390/ani9080526.

- Menna LF, Santaniello A, Gerardi F, Di Maggio A, Milan G. 2015. Evaluation of the efficiency of animal-assisted therapy based on the reality orientation therapy protocol in Alzheimer's disease patients: A pilot study. *Psychogeriatrics*. **16** (4): 240–246. DOI: 10.1111/psyg.12145.
- Menna LF, Santaniello A, Todisco M, Amato A, Borrelli L, Scandurra C, Fioretti A. 2019. The Human-Animal Relationship as the Focus of Animal-Assisted Interventions: A One Health Approach. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. **16** (19): 3660. DOI: 10.3390/ijerph16193660.
- Mey SCh. 2017. Animal Assisted Therapy for Children with Autism. *International Journal of Child Development and Mental Health*. **5**: 29–42.
- Mongillo P, Pitteri E, Adamelli S, Bonichini S, Farina L, Marinelli L. 2015. Validation of a selection protocol of dogs involved in animal-assisted intervention. *Journal of Veterinary Behavior*. **10** (2): 103–110. DOI: 10.1016/j.jveb.2014.11.005.
- Mongillo P, Pitteri E, Marinelli L. 2017. Sustained attention to the owner is enhanced in dogs trained for animal assisted interventions. *Behavioural Processes*. **140**: 69–73. DOI: 10.1016/j.beproc.2017.03.024.
- Moretti F, De Ronchi D, Bernabei V, Marchetti L, Ferrari B, Forlani C, Negrett F, Sacchetti C, Atti AR. 2010. Pet therapy in elderly patients with mental illness. *Psychogeriatrics*. **11** (2): 125–129. DOI: 10.1111/j.1479-8301.2010.00329.x.
- Muela A, Azpiroz J, Calzada N, Soroa G, Aritzeta A. 2019. Leavin a Mark, An Animal-Assisted Intervention Programme for Children Who Have Been Exposed to Gender-Based Violence: A Pilot Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. **16** (21): 4084. DOI: 10.3390/ijerph16214084.
- Nahm N, Lubin J, Lubin J, Bankwitz BK, Castelaz M, Chen X, Shackson JC, Aggarwal MN, Totten VY. 2012. Therapy dogs in the Emergency department. *eScholarship*. **13** (4): 363–365. DOI: 10.5811/westjem.2011.5.6574.
- Ng ZY, Pierce BJ, Otto CM, Buechner-Maxwell VA, Siracusa C, Werre SR. 2014. The effect of dog-human interaction on cortisol and behavior in registered animal-assisted activity dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. **159** (1): 69–81.
- Nepps P, Stewart ChN, Bruckno SR. 2014. Animal-Assisted Activity: Effects of a Complementary Intervention Program on Psychological and Physiological Variables. *Journal of Evidence-Based Integrative Medicine*. **19** (3): 211–215. DOI: 10.1177/2156587214533570.
- Nilsson ML, Funkquist EL, Edner A, Engvall G. 2019. Children report positive experiences of animal-assisted therapy in paediatric hospital care. *Acta Paediatrica*. **109** (5): 1049–1056. DOI: 10.1111/apa.15047.
- Nordgren L, Engström G. 2014. Effects of dog-assisted intervention on behavioural and psychological symptoms of dementia. *Nursing Older People*. **26** (3): 31–38. DOI: 10.7748/nop2014.03.26.3.31.e517.

- Notari L, Goodwin D. 2007. A survey of behavioural characteristics of pure-bred dogs in Italy. *Applied Animal Behaviour Science*. **103** (1–2): 118–130. DOI: 10.1016/j.applanim.2006.03.018.
- Odendaal JSJ. 2000. Animal-assisted therapy – magic or medicine? *Journal of Psychosomatic Research*. **49** (4): 275–280. DOI: S0022-3999(00)00183-5.
- Orlandi M, Trangeled K, Mambrini A, Tagliani M, Ferrarini A, Zanetti L, Tartarini R, Pacetti P, Cantore M. 2007. Pet Therapy Effects on Oncological Day Hospital Patients Undergoing Chemotherapy Treatment. *Anticancer Research*. **27** (6): 4301–4304.
- Ortmeyer HK, Robey LC. 2019. Companion Dog Foster Caregiver Program for Older Veterans at the VA Maryland Health Care System: A Feasibility Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. **16** (21): 4285. DOI: 10.3390/ijerph16214285.
- Palestrini C, Calcaterra V, Cannas S, Talamonti Z, Papotti F, Buttram D, Pelizzo G. 2017. Stress level evaluation in a dog during animal-assisted therapy in pediatric surgery. *Journal of Veterinary Behavior*. **17**: 44–49. DOI: 10.1016/j.jveb.2016.09.003.
- Pendry P, Carr AM, Gee NR, Vandagriff JL. 2020. Randomized Trial Examining Effects of Animal-Assisted Intervention and Stress Related Symptoms on College Student’s Learning and Study Skills. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. **17** (6): 1909. DOI: 10.3390/ijerph17061909.
- Perez M, Cuscaden C, Somers JF, Simms N, Shaheed S, Kehoe LA, Holowka SA, Aziza AA, Shroff MM, Greer MLC. 2019. Easing anxiety in preparation for pediatric magnetic resonance imaging: a pilot study using animal-assisted therapy. *Pediatric Radiology*. **49**: 1000–1009. DOI: 10.1007/s00247-019-04407-3.
- Petranek S, Pencek J, Dey M. 2018. The effect of pet therapy and artists interaction on quality of life in brain tumor patients: A cross-section of art and medicine in dialog. *Behavioral Sciences*. **8** (5): 43. DOI: 10.3390/bs8050043.
- Phung A, Joyce C, Ambutas S, Browning M, Fogg L, Christopher BA, Flood S. 2017. Animal-assisted therapy for inpatient adults. *Nursing*. **47** (1): 63–66.
- Pomocné tlapy, o. p. s. 2020. Naši psi a klienti. Available from www.pomocnetlapky.cz/cz/nasi-psi-a-klienti/ (accessed August 2020).
- Pope WS, Hunt C, Ellison K. 2016. Animal assisted therapy for elderly residents of a skilled nursing facility. *Journal of Nursing Education and Practice*. **9** (6): 56–62. DOI: 10.5430/jnep.v6n9p56.
- Pruskowski KA, Gurney JM, Cancio LC. 2020. Impact of the implementation of a therapy dog program on burn center patients and staff. *Burns*. **46** (2): 293–297. DOI: 10.1016/j.burns.2019.11.024.
- Rodrigo-Claverol M, Casanova-Gonzalvo C, Malla-Clua B, Rodrigo-Claverol E, Jové-Naval J, Ortega-Bravo M. 2019. Animal-Assisted Intervention Improves Pain Perception in Polymedicated Geriatric Patients with Chronic Joint Pain: A Clinical Trial. *International*

- Journal of Environmental Research and Public Health. **16** (16): 2843. DOI: 10.3390/ijerph16162843.
- Rodrigo-Claverol M, Malla-Clua B, Marquilles-Bonet C, Sol J, Jové-Naval J, Sole-Pujol M, Ortega-Bravo M. 2020. Animal-Assisted Therapy Improves Communication and Mobility among Institutionalized People with Cognitive Impairment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. **17** (16): 5899. DOI: 10.3390/ijerph17165899.
- Sellers DM. 2008. The Evaluation of an Animal Assisted Therapy Intervention for Elders with Dementia in Long-Term Care. *Activities, Adaptation & Aging*. **30** (1): 61–77. DOI: 10.1300/J016v30n01_04.
- Serpell JA, Duffy DL. 2014. Dog Breeds and Their Behavior. *Domestic Dog Cognition and Behavior*. 31–57. DOI:10.1007/978-3-642-53994-7_2.
- Silva NB, Osório FL. 2018. Impact of an animal-assisted therapy programme on psychological and psychosocial variables of paediatric oncology patients. *Plos one*. **13** (4): e0194731. DOI: 10.1371/journal.pone.0194731.
- Smith C, Bixler D, George A, Fusco N, DeLuca A. 2020. A pilot study of animal assisted activity among hospitalized older adults. *Geriatric Nursing*. 1–4. DOI: 10.1016/j.gerinurse.2020.06.016.
- Staněk S. 2009. Konstituce, habitus aj. *Zootechnika*. Available from www.zootechnika.cz (accessed April 2021).
- Stetina BU, Krouzecky Ch, Emmett L, Klaps A, Ruck N, Kovacovsky Z, Bunina A, Aden J. 2020. Differences between Female and Male Inmates in Animal Assisted Therapy (AAT) in Austria: Do We Need Treatment Programs Specific to the Needs of Females in AAT? *Animals*. **10** (2): 244. DOI: 10.3390/ani10020244.
- Tam, kde zvířata pomáhají z. s. 2020. Naše canisterapeutické týmy. Available from www.tkzp.cz (accessed August 2020).
- Thelwell ELR. 2019. Paws for thought: A controlled study investigating the benefits of interacting with a house-trained dog on university students mood and anxiety. *Animals*. **9** (10): 846. DOI: 10.3390/ani9100846.
- Thodberg K, Sørensen LU, Christensen JW, Poulsen PH, Houbak B, Damgaard V, Keseler I, Edwards D, Videbech PB. 2015. Therapeutic effects of dog visits in nursing homes for the elderly. *Psychogeriatrics*. **16** (5): 289–297. DOI: 10.1111/psyg.12159.
- Tonoike A, Nagasawa M, Mogi K, Serpell JA, Ohtsuki H, Kikusui T. 2016. Comparison of owner-reported behavioral characteristics among genetically clustered breeds of dog (*Canis familiaris*). *Scientific Reports*. **5**: 17710. DOI: 10.1038/srep17710.
- Trujillo KC, Kuo GT, Hull ML, Ingram AE, Thurstone ChC. 2019. Engaging Adolescents: Animal-Assisted Therapy for Adolescents with Psychiatric and Substance Use Disorders. *Journal of Child and Family Studies*. **29**: 307–314. DOI: 10.1007/s10826-019-01590-7.

- Turcsán B, Kubinyi E, Miklósi Á. 2011. Trainability and boldness traits differ between dog breed clusters based on conventional breed categories and genetic relatedness. *Applied Animal Behaviour Science*. 132 (1–2): 61–70. DOI: 10.1016/j.applanim.2011.03.006.
- Vagnoli L, Caprilli S, Vernucci Ch, Zagni S, Mugnai F, Messeri A. 2015. Can Presence of a Dog Reduce Pain and Distress in Children during Venipuncture? *Pain Management Nursing*. 16 (2): 89–95. DOI: 10.1016/j.pmn.2014.04.004.
- Vas J, Topál J, Gácsi M, Miklósi Á, Csányi V. 2005. A friend or an enemy? Dogs' reaction to an unfamiliar person showing behavioural cues of threat and friendliness at different times. *Applied Animal Behaviour Science*. 94 (1–2): 99–115. DOI: 10.1016/j.applanim.2005.02.001.
- Villalta-Gil V, Roca M, Gonzalez N, Domenec E, Cuca, Escanilla A, Asensio MR, Esteban ME, Ochoa S, Haro JM. 2009. Dog-assisted therapy in the treatment of chronic schizophrenia inpatients. *Anthrozoos*. 22 (2): 149–159.
- Vrbanac Z, Zečević I, Ljubic M, Belic M, Stanin D, Bottegaro NB, Jurkic G, Škrilin B, Bedrica L, Žubčić D. 2013. Animal Assisted Therapy and Perception of Loneliness in Geriatric Nursing Home Residents. *Collegium Antropologicum*. 37 (3): 973–976.
- Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s. 2020. Dobrovolníci se psem. Available from www.canisterapie.org/c-42-dobrovolnici-se-psem.html (accessed August 2020).
- White JH, Quinn M, Garland S, Dirkse D, Wiebe P, Hermann M, Carlson L. 2015. Animal-Assisted Therapy and Counseling Support for Women With Breast Cancer: An Exploration of Patient's Perceptions. *Integrative Cancer Therapies*. 14 (5): 460–467. DOI: 10.1177/1534735415580678.
- Wijker C, Leontjevas R, Spek A, Enders-Slegers MJ. 2019. Effects of Dog Assisted Therapy for Adults with Autism Spectrum Disorder: An Exploratory Randomized Controlled Trial. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 50: 2153–2163. DOI: 10.1007/s10803-019-03971-9.
- Wijker C, Leontjevas R, Spek A, Enders-Slegers MJ. 2019. Process Evaluation of Animal-Assisted Therapy: Feasibility and Relevance of a Dog-Assisted Therapy Program in Adults with Autism Spectrum Disorder. *Animals*. 9 (12): 1103. DOI: 10.3390/ani9121103.
- Wilson B, Serpell J, Herzog H, McGreevy P. 2018. Prevailing Clusters of Canine Behavioural Traits in Historical US Demand for Dog Breeds (1926–2005). *Animals*. 8 (11):197. DOI: 10.3390/ani8110197.
- Wilsson E, Sundgren PE. 1997. The use of a behaviour test for the selection of dogs service and breeding, I: Method of testing and evaluating test results in the adult dog, demands on different kinds of service dogs, sex and breed differences. *Applied Animal Behaviour Science*. 53 (4): 279–295. DOI: 10.1016/S0168-1591(96)01174-4.
- Winkle M, Johnson A, Mills D. 2020. Dog Welfare, Well-Being and Behavior: Considerations for Selection, Evaluation and Suitability for Animal-Assisted Therapy. *Animals*. 10 (11): 2188. DOI: 10.3390/ani10112188.

- Yom SS. 2016. The soter (and furrier) side of oncology. *Narrative Oncology*. **6** (5): 285–286.
DOI: 10.1016/j.pro.2016.01.003.
- Yount R, Ritchie EC, St. Laurent M, Chumley P, Olmert MD. 2013. The Role of Service Dog Training in the Treatment of Combat-Related PTSD. *Psychiatrics Annals*. **43** (6): 292–295. DOI: 10.3928/00485713-20130605-11.

6 Seznam použitých zkratk a symbolů

AAA = Animal-assisted activity

AACR = Animal-assisted crisis response

AAE = Animal-assisted education

AAI = Animal-assisted intervention

AAT = Animal-assisted therapy

AKC = American Kennel Club

FCI = Federation Cynologique Internationale

7 Samostatné přílohy

Příloha I. – Psi zapojování v AAI v období 2000–2020 v zahraničních studiích.

Plemeno	Počet	FCI skupina	Pohlaví	Velikost	Barva	Citace
clumberšpaněl	1	8	nevíme	velká	světlá	Martin & Farnum 2002
novofundlandský pes	1	2	nevíme	velká	tmavá	Martin & Farnum 2002
kříženec	1	X	nevíme	nevíme	nevíme	Martin & Farnum 2002
labradorský retrívr	3	8	feny	velká	nevíme	Caprilli & Messeri 2006
kříženec	1	X	pes	nevíme	nevíme	Caprilli & Messeri 2006
border kolie	1	1	pes	velká	kombinace	Orlandi et al. 2007
šeltie	1	1	fena	střední	kombinace	Orlandi et al. 2007
papillon	2	9	nevíme	malá	nevíme	Kawamura et al. 2007
jezevčík	1	4	nevíme	malá	tmavá	Kawamura et al. 2007
jorkšírský teriér	1	3	nevíme	malá	kombinace	Kawamura et al. 2007
labradorský retrívr	1	8	pes	velká	nevíme	Sellers 2008
jezevčík	1	4	nevíme	malá	tmavá	Johnson et al. 2008
whippet	1	10	nevíme	velká	nevíme	Johnson et al. 2008
anglický špringršpaněl	1	8	pes	velká	kombinace	Braun et al. 2009
labradorský retrívr	1	8	fena	velká	nevíme	Villalta-Gil et al. 2009
labradorský retrívr	7	8	nevíme	velká	nevíme	Marinelli et al. 2009
zlatý retrívr	3	8	nevíme	velká	světlá	Marinelli et al. 2009
kříženec	3	X	nevíme	nevíme	nevíme	Marinelli et al. 2009
anglický kokršpaněl	2	8	nevíme	střední	nevíme	Marinelli et al. 2009
velký knírač	1	2	nevíme	velká	nevíme	Marinelli et al. 2009
curly coated retrívr	1	8	nevíme	velká	tmavá	Marinelli et al. 2009
bretaňský ohař	1	7	nevíme	velká	kombinace	Marinelli et al. 2009
zlatý retrívr	3	8	nevíme	velká	světlá	Moretti et al. 2010
toy pudl	1	9	nevíme	malá	tmavá	Moretti et al. 2010
malý knírač	2	2	nevíme	malá	nevíme	Marx et al. 2010
pudl	1	9	nevíme	velká	nevíme	Marx et al. 2010

bernský salašnický pes	1	2	pes	velká	kombinace	Nahm et al. 2012
kříženec	1	X	fena	nevíme	nevíme	Nahm et al. 2012
irish soft coated wheaten teriér	1	3	pes	velká	světlá	Marcus et al. 2012
irish soft coated wheaten teriér	1	3	pes	velká	světlá	Marcus et al. 2013
zlatý retrívr	1	8	pes	velká	světlá	Yount et al. 2013
zlatý retrívr	2	8	nevíme	velká	světlá	Vrbanac et al. 2013
střední knírač	1	2	nevíme	velká	nevíme	Vrbanac et al. 2013
německý boxer	1	2	nevíme	velká	kombinace	Vrbanac et al. 2013
border kolie	1	1	pes	velká	kombinace	Majic et al. 2013
border kolie	1	1	fena	velká	kombinace	Majic et al. 2013
kříženec	13	X	nevíme	nevíme	nevíme	Glenk et al. 2013
flat coated retrívr	2	8	nevíme	velká	tmavá	Glenk et al. 2013
labradorský retrívr	2	8	nevíme	velká	nevíme	Glenk et al. 2013
zlatý retrívr	1	8	nevíme	velká	světlá	Glenk et al. 2013
čivava	1	9	nevíme	malá	nevíme	Glenk et al. 2013
puli	1	1	nevíme	nevíme	světlá	Glenk et al. 2013
labradorský retrívr	1	8	pes	velká	nevíme	Glenk et al. 2014
kříženec	4	X	feny	nevíme	nevíme	Glenk et al. 2014
kříženec	2	X	psi	nevíme	nevíme	Barstad 2014
kříženec	1	X	fena	nevíme	nevíme	Barstad 2014
kolie	2	1	feny	velká	kombinace	Barstad 2014
flat coated retrívr	1	8	pes	velká	tmavá	Barstad 2014
šeltie	1	1	fena	střední	kombinace	Barstad 2014
pomeranian	1	X	pes	malá	nevíme	Barstad 2014
pucl	1	9	pes	velká	nevíme	Barstad 2014
pucl	1	9	fena	velká	nevíme	Barstad 2014
nova scotia duck tolling retrívr	2	8	psi	velká	tmavá	Barstad 2014
rotvajler	1	2	fena	velká	tmavá	Barstad 2014
flat coated retrívr	2	8	nevíme	velká	tmavá	Nordgren & Engström 2014
německý boxer	1	2	nevíme	velká	kombinace	Nordgren & Engström 2014
zlatý retrívr	1	8	nevíme	velká	světlá	Nordgren & Engström 2014

flat coated retrívr	1	8	nevíme	velká	tmavá	Lass-Hennemann et al. 2014
labradorský retrívr	1	8	nevíme	velká	nevíme	Lass-Hennemann et al. 2014
hovawart	1	8	nevíme	velká	nevíme	Lass-Hennemann et al. 2014
cane corso	1	2	nevíme	velká	nevíme	Lass-Hennemann et al. 2014
border kolie	1	1	fena	velká	kombinace	Nepps et al. 2014
welsh corgi cardigan	1	1	pes	malá	nevíme	Friedman et al. 2014
kříženec	1	X	fena	velká	nevíme	White et al. 2015
kříženec	21	X	nevíme	nevíme	nevíme	Mongillo et al. 2015
labradorský retrívr	12	8	nevíme	velká	nevíme	Mongillo et al. 2015
zlatý retrívr	6	8	nevíme	velká	světlá	Mongillo et al. 2015
anglický korkšpaněl	4	8	nevíme	střední	nevíme	Mongillo et al. 2015
americký stafordšírský teriér	3	3	nevíme	velká	nevíme	Mongillo et al. 2015
boloňský psík	2	9	nevíme	malá	světlá	Mongillo et al. 2015
sibiřský husky	2	5	nevíme	velká	kombinace	Mongillo et al. 2015
bernský salašnický pes	2	2	nevíme	velká	kombinace	Mongillo et al. 2015
border kolie	1	1	nevíme	velká	kombinace	Mongillo et al. 2015
německý ovčák	1	1	nevíme	velká	tmavá	Mongillo et al. 2015
belgický ovčák	1	1	nevíme	velká	nevíme	Mongillo et al. 2015
west highland white teriér	1	3	nevíme	malá	světlá	Mongillo et al. 2015
flat coated retrívr	1	8	nevíme	velká	tmavá	Mongillo et al. 2015
jezevčík	1	4	nevíme	malá	tmavá	Mongillo et al. 2015
lupo italiano	1	X	nevíme	velká	tmavá	Mongillo et al. 2015
argentinská doga	1	2	nevíme	velká	světlá	Mongillo et al. 2015
zlatý retrívr	1	8	pes	velká	světlá	Thodberg et al. 2015
labradorský retrívr	1	8	fena	velká	nevíme	Thodberg et al. 2015
labradorský retrívr	1	8	pes	velká	nevíme	Thodberg et al. 2015
kříženec	1	X	pes	velká	nevíme	Thodberg et al. 2015
zlatý retrívr	1	8	pes	velká	světlá	Calcaterra et al. 2015

labradorský retrívr	1	8	fena	velká	nevíme	Vagnoli et al. 2015
kříženec	3	X	pes	malá	nevíme	Vagnoli et al. 2015
zlatý retrívr	1	8	pes	velká	světlá	Bono et al. 2015
border kolie	2	1	feny	velká	kombinace	Bono et al. 2015
výmarský ohař	1	7	fena	velká	světlá	Bono et al. 2015
labradorský retrívr	1	8	fena	velká	nevíme	Menna et al. 2015
zlatý retrívr	2	8	nevíme	velká	světlá	Loo et al. 2015
bílý švýcarský ovčák	1	1	nevíme	velká	světlá	Loo et al. 2015
kavalír king charles španěl	1	9	nevíme	malá	nevíme	Loo et al. 2015
šeltie	1	1	nevíme	střední	kombinace	Loo et al. 2015
chow chow	1	5	nevíme	velká	nevíme	Loo et al. 2015
bišonek	1	9	fena	malá	světlá	Yom 2016
labradorský retrívr	1	8	pes	velká	nevíme	Phung et al. 2017
cock-a-poo	1	X	pes	velká	nevíme	Phung et al. 2017
kříženec	10	X	nevíme	nevíme	nevíme	Mongillo et al. 2017
labradorský retrívr	7	8	nevíme	velká	nevíme	Mongillo et al. 2017
zlatý retrívr	4	8	nevíme	velká	světlá	Mongillo et al. 2017
border kolie	3	1	nevíme	velká	kombinace	Mongillo et al. 2017
bernský salašnický pes	2	2	nevíme	velká	kombinace	Mongillo et al. 2017
boloňský psík	1	9	nevíme	malá	světlá	Mongillo et al. 2017
jezevčík	1	4	nevíme	malá	tmavá	Mongillo et al. 2017
argentinská doga	1	2	nevíme	velká	světlá	Mongillo et al. 2017
anglický kokršpaněl	1	8	nevíme	střední	nevíme	Mongillo et al. 2017
anglický špringršpaněl	1	8	nevíme	velká	kombinace	Mongillo et al. 2017
stafordšírský bulteriér	1	3	nevíme	střední	nevíme	Mongillo et al. 2017
zlatý retrívr	1	8	fena	velká	světlá	Palestrini et al. 2017
bostonský teriér	1	9	fena	malá	kombinace	Dicé et al. 2017
zlatý retrívr	1	8	nevíme	velká	světlá	Mey 2017
mops	1	9	nevíme	malá	světlá	Mey 2017
maltézský psík	1	9	nevíme	malá	světlá	Mey 2017
toy pudl	1	9	nevíme	malá		Mey 2017

border kolie	1	1	nevíme	velká	kombinace	Lass-Hennemann et al. 2018
labradorský retrívr	1	8	nevíme	velká	nevíme	Lass-Hennemann et al. 2018
kolie	1	1	nevíme	velká	kombinace	Lass-Hennemann et al. 2018
goldendoodle	1	X	nevíme	velká	světlá	Lass-Hennemann et al. 2018
labradorský retrívr	1	8	nevíme	velká	nevíme	Denzer-Weiler & Hreha 2018
kavalír king charles španěl	1	9	fena	malá	nevíme	Petranek et al. 2018
zlatý retrívr	5	8	nevíme	velká	světlá	McCollough et al. 2018
kříženec	5	X	nevíme	velká	nevíme	McCollough et al. 2018
labradorský retrívr	4	8	nevíme	velká	nevíme	McCollough et al. 2018
toy pudl	3	9	nevíme	malá	nevíme	McCollough et al. 2018
novofundlandský pes	3	2	nevíme	velká	tmavá	McCollough et al. 2018
jezevčík	1	4	nevíme	malá	tmavá	McCollough et al. 2018
irish soft coated wheaten teriér	1	3	nevíme	velká	světlá	McCollough et al. 2018
zlatý retrívr	1	8	nevíme	velká	světlá	Silva & Osório 2018
labradorský retrívr	1	8	nevíme	velká	nevíme	Silva & Osório 2018
kolie	1	1	nevíme	velká	kombinace	Cruz-Fierro et al. 2019
border kolie	1	1	nevíme	velká	kombinace	Cruz-Fierro et al. 2019
labradorský retrívr	1	8	nevíme	velká	nevíme	Cruz-Fierro et al. 2019
velký knírač	1	2	nevíme	velká	nevíme	Cruz-Fierro et al. 2019
kříženec	3	X	nevíme	nevíme	nevíme	Cavalli et al. 2019
zlatý retrívr	2	8	nevíme	velká	světlá	Cavalli et al. 2019
toy pudl	2	9	nevíme	malá	nevíme	Cavalli et al. 2019
labradorský retrívr	1	8	nevíme	velká	nevíme	Cavalli et al. 2019
maltézský psík	1	9	nevíme	malá	světlá	Cavalli et al. 2019

border kolie	1	1	nevíme	velká	kombinace	Cavalli et al. 2019
bílý švýcarský ovčák	1	1	nevíme	velká	světlá	Cavalli et al. 2019
jack russell teriér	1	3	nevíme	malá	světlá	Cavalli et al. 2019
labradoodle	1	X	nevíme	velká	nevíme	Cavalli et al. 2019
kříženec	2	X	psi	nevíme	nevíme	Ortmeyer & Robey 2019
americký eskymácký pes	1	X	fena	světlá	střední	Ortmeyer & Robey 2019
jorkšírský teriér	1	3	fena	malá	kombinace	Ortmeyer & Robey 2019
labradorský retrívr	1	8	pes	velká	nevíme	Trujillo et al. 2019
labradorský retrívr	1	8	fena	velká	tmavá	Perez et al. 2019
bišonek	1	9	pes	malá	světlá	Clark et al. 2019
kříženec	1	X	pes	malá	nevíme	Clark et al. 2019
pudl	1	9	fena	velká	nevíme	Clark et al. 2019
shih-poo	1	X	fena	nevíme	nevíme	Clark et al. 2019
labradorský retrívr	3	8	nevíme	velká	nevíme	Muela et al. 2019
zlatý retrívr	1	8	nevíme	velká	světlá	Muela et al. 2019
zlatý retrívr	5	8	feny	velká	světlá	Corsetti et al. 2019
zlatý retrívr	2	8	psi	velká	světlá	Corsetti et al. 2019
kříženec	1	X	fena	nevíme	nevíme	Corsetti et al. 2019
kříženec	1	X	pes	nevíme	nevíme	Corsetti et al. 2019
zlatý retrívr	1	8	fena	velká	světlá	Thelwell 2019
labradorský retrívr	9	8	nevíme	velká	nevíme	Beetz et al. 2019
belgický ovčák	9	1	nevíme	velká	světlá	Beetz et al. 2019
kříženec	7	X	nevíme	velká	nevíme	Wijker et al. 2019a
labradorský retrívr	2	8	nevíme	velká	nevíme	Wijker et al. 2019a
pudl	2	9	nevíme	velká	nevíme	Wijker et al. 2019a
zlatý retrívr	1	8	nevíme	velká	světlá	Wijker et al. 2019a
německý drátosrstý ohař	1	7	nevíme	velká	kombinace	Wijker et al. 2019a
kříženec	7	X	nevíme	velká	nevíme	Wijker et al. 2019b
labradorský retrívr	2	8	nevíme	velká	nevíme	Wijker et al. 2019b
pudl	2	9	nevíme	velká	nevíme	Wijker et al. 2019b

zlatý retrívř	1	8	nevíme	velká	světlá	Wijker et al. 2019b
německý drátosrstý ohař	1	7	nevíme	velká	kombinace	Wijker et al. 2019b
labradorský retrívř	1	8	fena	velká	nevíme	Nilsson et al. 2019
toy pudl	1	9	fena	malá	nevíme	Fung 2019
zlatý retrívř	1	8	pes	velká	světlá	Rodrigo-Claverol et al. 2019
kavalír king charles španěl	2	9	feny	malá	nevíme	Rodrigo-Claverol et al. 2019
labradorský retrívř	1	8	pes	velká	nevíme	Menna et al. 2019
zlatý retrívř	4	8	feny	velká	světlá	Clark et al. 2020
zlatý retrívř	1	8	pes	velká	světlá	Clark et al. 2020
kříženec	2	X	psi	nevíme	nevíme	Clark et al. 2020
kříženec	1	X	fena	nevíme	nevíme	Clark et al. 2020
labradorský retrívř	1	8	fena	velká	nevíme	Clark et al. 2020
labradorský retrívř	1	8	pes	velká	nevíme	Clark et al. 2020
australský ovčák	2	1	feny	velká	kombinace	Clark et al. 2020
korthalsův grifon	2	7	psi	velká	kombinace	Clark et al. 2020
pudl	1	9	fena	velká	nevíme	Clark et al. 2020
americký kokršpaněl	1	8	fena	střední	nevíme	Clark et al. 2020
goldendoodle	1	X	fena	velká	nevíme	Clark et al. 2020
chug	1	X	pes	malá	světlá	Clark et al. 2020
cock-a-chon	1	X	pes	nevíme	nevíme	Clark et al. 2020
kříženec	5	X	feny	nevíme	nevíme	de Carvalho et al. 2020
kříženec	1	X	pes	nevíme	nevíme	de Carvalho et al. 2020
zlatý retrívř	5	8	feny	velká	světlá	de Carvalho et al. 2020
labradorský retrívř	3	8	feny	velká	nevíme	de Carvalho et al. 2020
labradorský retrívř	1	8	pes	velká	nevíme	de Carvalho et al. 2020
bretaňský ohař	1	7	fena	velká	kombinace	de Carvalho et al. 2020
kavalír king charles španěl	1	9	fena	malá	nevíme	de Carvalho et al. 2020

novofundlandský pes	1	2	pes	velká	tmavá	de Carvalho et al. 2020
belgický ovčák	1	1	fena	velká	nevíme	de Carvalho et al. 2020
německý ovčák	1	1	pes	velká	tmavá	Rodrigo-Claverol et al. 2020
labradorský retrívr	1	8	fena	velká	tmavá	Stetina et al. 2020
labradorský retrívr	10	8	nevíme	velká	nevíme	Pendry et al. 2020
kříženec	6	X	nevíme	nevíme	nevíme	Pendry et al. 2020
zlatý retrívr	3	8	nevíme	velká	světlá	Pendry et al. 2020
šeltie	3	1	nevíme	střední	kombinace	Pruskowski et al. 2020
kolie	2	1	nevíme	velká	kombinace	Pruskowski et al. 2020
zlatý retrívr	2	8	nevíme	velká	světlá	Pruskowski et al. 2020
toy pudl	1	9	nevíme	malá	nevíme	Pruskowski et al. 2020
labradoodle	1	X	nevíme	velká	nevíme	Pruskowski et al. 2020
pyrenejský horský pes	1	2	nevíme	velká	světlá	Pruskowski et al. 2020
kříženec	1	X	nevíme	střední	tmavá	Smith et al. 2020
čivava	1	9	nevíme	malá	tmavá	Smith et al. 2020
kříženec	4	X	nevíme	nevíme	nevíme	Cavalli et al. 2020
zlatý retrívr	4	8	nevíme	velká	světlá	Cavalli et al. 2020
labradorský retrívr	3	8	nevíme	velká	nevíme	Cavalli et al. 2020
border kolie	1	1	nevíme	velká	kombinace	Cavalli et al. 2020
jorkšírský teriér	1	3	nevíme	malá	kombinace	Cavalli et al. 2020
novofundlandský pes	1	2	nevíme	velká	tmavá	Cavalli et al. 2020